

PLATONAS

PUOTA,
arba Apie meilę

Iš graikų k. vertė Tatjana Aleknienė

Paaškinimus parašė,
bibliografiją ir rodykles sudarė
Vytautas Ališauskas

AIDAI
MM

PUOTA

APOLODORAS BICIULIS

Apolodoras:

172

– Manau, esu neblogai pasirengęs atsakyti į jūsų klausimus: mat aną dieną iš namų, Faléro, kilau miestan. Vienas pažįstamas, pamatęs mane iš nugaros, iš tolo juokais pašaukė: „Ei, Faléro pilietei! Tu, Apolodorai, gal palauktum?“ Sustojęs lukterėjau.

„Apolodorai, – pasakė jis, – neseniai kaip tik ieškojau tavęs. Norėjau išklausinėti apie pobūvį, kuriame vaišinosi Agatonas, Sokratas, Alkibiadas ir kiti: kokios ten buvo kalbos apie meilę? Mat vienas žmogus man mėgino pasakoti, ką pats apie tai girdėjęs iš Filypo sūnaus Foiniko. Sakė, kad ir tu žinai. Tik pats jis negebėjo papasakoti nieko aiškaus. Tad papasakok man tu: kam, jei ne tau persakyti savo bičiulio kalbas. Tik pirma, – pridūrė, – sakyk man: ar pats dalyvavai tame pobūvyje, ar ne?“

Atsakiau jam:

– Matyti, jog anas tavo pasakotojas nieko aiškaus tau nepapasakojo, jei manai, jog pobūvis, apie kurį klausai, vyko neseniai, ir aš galėjau jame dalyvauti.

– Būtent taip ir maniau.

Paklausiau:

– Iš kur tai ėmei, Glaukonai? Argi nežinai, jog Agato-

nas jau daug metų čia nebegyvena, o nuo to laiko, kai aš pats pradėjau bendrauti su Sokratu, ir mano kasdieniu rūpesčiu tapo sužinoti visa, ką jis sakė ar darė, nepraėjo nė trejeto metų. O iki tol šlaisčiausi be tikslo, tikėdamas kažką veikias, – buvau didžiausias nelaimėlis, lygiai kaip tu dabar, rikis, esą bet ko labiau verta imtis, tik ne filosofijos.

– Nesityčiok, – pasakė anas. – Geriau sakyk, kada gi vyko tas pobūvis?

Atsakiau:

– Mūsų vaikystės dienomis, /kai Agatonas laimėjo apdovanojimą už pirmąją savo tragediją, kitą dieną po to, kai jis drauge su choro nariais aukėjo pergalės auką.

– Vadinasi, – tarė, – išties labai seniai. O kas tau pasakojo? Gal pats Sokratas?

b – Dievaži, ne, – pasakiau. – Tas pats, kas ir Foinikui. Buvo toks žmogelis Aristodemas Kidatėniškis, mažutis ir amžinai basas. Jis dalyvavo tame pobūvyje, nes, man regis, buvo vienas didžiausių ano meto Sokrato gerbėjų. Bet ir patį Sokratą paskui paklausinėjau apie tai, ką iš ano girdėjau, ir jis man patvirtino tai, ką anas pasakojo.

– Kodėl gi, – pasakė, – man nepapasakojus? Šiaip ar taip, kelias miestan kaip tik parankus ir pasakoti, ir klausytis.

c Šitaip tad keliaudami kalbėjomės apie tuos dalykus. Todėl, kaip pradžioje minėjau, nesu nepasirengęs: jei ir jums reikia papasakoti, privalau tai padaryti. Tiesą sakant, apskritai – ar pats kalbėdamas apie filosofiją, ar kitų besiklausydamas – ne tik tikiuosi naudos, bet dar ir patiriu nepaprastą malonumą, o klausantis kitų, ypač jūsų, turčių

verslininkų, kalbų, pačiam darosi liūdna ir jūsų, bičiuliai, gaila: dirbate niekus, tikėdami, jog darote kažką rimta. d Tikriausiai ir aš jums atrodau nelaimingas; gal jūs ir teisingai spėjate. Bet aš dėl jūsų nespėju, – esu tikras.

Bičiulis:

– Vis esi toks pat, Apolodorai: amžinai koneveiki ir save, ir visus kitus. Regis, išskyrus Sokratą, stačiai visus laikai nelaimėliais, pradėdant savimi pačiu. Nežinau, iš kur gavai tokią pravardę „švelnūs“, – tavo kalbos visada tokios, – šelsti ant savęs ir visų, išskyrus Sokratą.

Apolodoras:

– Mielasis! Savaime suprantama, jog šitaip apie save ir apie jus manydamas, kliedžiu lyg pamišęs?

Bičiulis:

– Neverta dabar dėl to ginčytis, Apolodorai. Geriau nesipriešink, padaryk, ko prašėme, – papasakok, kokios ten buvo kalbos.

Apolodoras:

– Ką gi. Tos kalbos buvo maždaug tokios... Bet verčiau mėginsiu papasakoti jums nuo pat pradžios, kaip ir 174 Aristodemas man pasakojo.

– Sutikau, – pasakojo Aristodemas, – Sokratą išsimaučiusį ir apsiavusį sandalais, – nedažnai jis tai darydavo. Paklausiau, kur ketinas eiti šitaip išsipustęs. Tas atsakė: „Vakarienės pas Agatoną. Išsisukau, kai vakar šventė pergalę, – bijojau, kad bus daug žmonių, bet šiandien pažadėjau būti. Tad ir išsipuošiau, idant gražus nueičiau pas gražų. O pats, – pridūrė jis, – kaip į tai žiūri: ar nenorė-

tum nekviestas citi vakarienės?“ Aš, – pasakojo Aristodemas, – atsakiau: „Kaip pasakysi“. „Tad eikš su manim. Šitaip pakeisime bei paneigsime patarlę: ir *į gerųjų vaisių patys ateina gerieji*. Bijau, kad Homėras šią patarlę ne tik pāneigė, bet ir išniekino: padaręs Agamemnoną nepaprastai geru bei narsiū karžygiu, o Menelają *menku ietininku*, parodė, kad, Agamemnonui aukojant ir rengiant vaises, Menelajas švėsti ateina nekviestas – prastesnis vyras pas geresnįjį.“ Į tai Aristodemas atsakęs: „Bijau, kad ir aš, ne taip, kaip sakei, Sokratai, bet homeriškai: neišmanėlis nekviestas eisiu švėsti pas tokį išmintingą vyrą. Galvok, kaip teisinsies mane atsivedęs, – neprisipažinsiu juk atėjęs nekviestas, – sakysiu: tu mane pakvietei.“ „Šitaip keliaudami dviese, – atsakė, – pakeliui svarstysime, ką pasakyti. Eime!“

Po tokio tad pokalbio, pasak Aristodemo, jie leidosi į kelią. Kelyje Sokratas buvo susimąstęs, atsiliko ir liepė stabtelėjusiam Aristodemui eiti toliau. Atėjęs prie Agatono namo, jis rado atdaras duris ir čia, pasak jo, patyrė juokingą nuotyki: tuoj pat iš namų išėjo vienas tarnas ir nuvedė jį tiesiai ten, kur buvo įsitaisę kiti svečiai, jau pasirengę vakarienei. Tik jį pamatęs Agatonas tarė: „Pačiu laiku, Aristodemai, – vakarieniausi su mumis. O jei atėjai kitu reikalu, atidėk kitam kartui. Vakar ieškojau tavęs, norėdamas pasikviesti, bet negalėjau surasti. Bet kaip nutiko, kad neatsivedei Sokrato?“

Atsigrėžiu, – pasakojo Aristodemas, – ir nebematau už savęs Sokrato! Pasakiau, kad tai ašėjau kartu, jo čia pakviestas vakarienės.

„Puikiai padarei, – atsakė Agatonas, – bet kur jis?“

„Tik kąėjo man iš paskos. Pats stebiuosi, kur jis galėtų būti“.

„Berniuk, – liepė Agatonas, – eik, pasižiūrėk ir atvesk Sokratą. O tu, – sakė jis, – Aristodemai, gulkis šalia Erik-simacho“.

Tarnas, tęsė Aristodemas, nuplovė jam kojas, kad galėtų įsitaisyti ant gulto. Kitas atėjo pranešti: „Sokratas čia, stovi pasitraukęs prie kaimyno durų. Kviečiau vidun, bet neina.“

„Tai bent keistenybę sakai! – tarė Agatonas. – Kvieski jį ir nepaleisk!“

„Ne, ne! – nesutikau, pasakojo Aristodemas, – Palikite jį. Jam tai būdinga: atsistoja kur nuošaly ir stovi. Manau, kad tuoj ateis. Nelieskite jo, palikite ramybėje.“

„Teks palikti, jei taip sakai, – taręs Agatonas. – Bet mus visus, vergai, prašom vaišinti. Šiaip ar taip, vaišinate, kuo norite, kai niekas jūsų neprižiūri, – aš to niekad nedarau, – tad ir dabar įsivaizduokite, jog ir aš, ir visi kiti jūsų esame kviesti vakarienės: patarnaukite, kad galėtume jus pagirti!“

Po to jie vakarieniaavę, tačiau Sokratas vis nesirodęs. Agatonas ne sykį liepęs jį parsivesti, bet Aristodemas neleidęs. Pagaliau, tas atėjo, kaip paprastai ne per ilgiausiai užtrukęs, – vakarienė buvo bemaž įpusėjusi. Tada Agtonas, vienas gulėjęs ant kraštinio gulto, pašaukė: „Eikš, Sokratai, įsitaisyk šalia, idant, prie tavęs liesdamasis, ir aš pasi-naudočiau išmintimi, kuri aplankė tave priebutyje. Aišku, kad radai šią išmintį ir ją turi, – antraip nebūtum pasitraukęs.“

Sokratas atsisėdo ir tarė: „Gera būtų, Agatonai, jei išmintis būtų toks daiktas, kad, vienam' prie kito prisilietus, tekėtų iš pilnesnio į tuštesnį, kaip vanduo vilnoniu siūlu iš pilnesnės taurės teka į tuštesnę. Jei ir su išmintimi taip būtų, dideliu turtu palaikyčiau įsitaisyti šalia tavęs: tikiu, kad prisipildyčiau iš tavęs gausios ir gražios išminties. Juk maniškė turėtų būti menkutė, netgi netikra lyg koks sapnas, o tavoji – puiki ir daug žadanti: dar jaunas esi, o ji užvakar taip skaisčiai iš tavęs pažiuro, apsireikšdama daugiau nei trisdešimt tūkstančių graikų akivaizdoje.“

„Įžūliai šaipaisi, Sokratai, – atsakė Agatonas. – Šią bylą dėl išminties ir vėlėliau galėsime išspręsti teisėju pasitelkę Dionisą. Bet pirmiausiai pasirūpink vakariene.“

176 Po to, tęsė Aristodemas, Sokratas įsitaisė ant gulto. Kai jis ir visi kiti baigė vakarieniauti, nuliejo vyno, sugiedojo giesmę dievui ir po visų kitų įprastinių apeigų pasirengė gerti, Pausanijas pradėjo tokią kalbą: „Ka gi, bičiuliai, ar nerastume kokio nors būdo pasilengvinti išgertuves? Prisi pažįstu, labai sunkiai laikausi po vakarykščio ir esu reikalingas šiokio tokio atokvėpio; manau, jog ir daugumas jūsų, – patys vakar čia buvote. Nagi, pagalvokite, kaip galėtume pasilengvinti išgertuves?“ Aristofanas į tai: „Gera mintis, Pausanijau! Turėtume rimtai pasistengti, kad išgertuvės būtų lengvos: pats esu vienas iš vakar permirkusiųjų.“ „Išties puiki mintis, – sutiko Akumeno sūnus Eriksimachas. – Norėčiau tik išgirsti dar vieno iš jūsų nuomonę: Agatonai, ar turi sveikatos gerti?“ „Tikrai ne, – atsakė Agatonas, – ir aš negaliu.“ „Regis, mums labai pasisekė: man,

Aristodemui, Faidrui ir kitiems, jei jūs, stipriausieji gėrikai, atsisakote gerti, – mes juk visad silpnuliai. Apie Sokratą atskira šneka: tas gali ir viena, ir kita; jam tiks, kad ir ką pasirinktume. O kadangi atrodo, jog niekas iš čia esančių nesiveržia daug gerti, tikiuosi, kad ne per daug įkyrėsiu, jei pasakysiu tiesą, kas yra girtumas. Manau, jog gydytojo patirtis aiškiai man tai atskleidė: girtumas žmonėms – negeras dalykas. Pats tikrai nenorėčiau per daug gerti ir kitam nepatarčiau, ypač dar neišsipagiriojus po vakardienos.“

„Esu pratęs tavęs klausyti, – pritarė Faidras Mirinusiškis, – ypač kai kalbi apie medicinos dalykus, o šiandien ir kiti, gerai pagalvoję, turėtų paklusti.“

Po tokių kalbų visi sutiko šįkart per pobūvį nenusigerti, o gerti tik savo malonumui.

„Kadangi, – kalbėjo Eriksimachas, – nutarta gerti, kiek kas nori, be jokios prievartos, turiu dar vieną pasiūlymą – paleisti tik ką atėjusią áulininkę: lai groja pati sau arba, jei nori, tegu eina namuose groti moterims. O mes šiandien pabendraukime kalbomis. Jei norite, turiu pasiūlymą ir dėl pačių kalbų.“ Visi pasakė norį ir ragino siūlyti. Eriksimachas tęsė: „Pradėsiu savo kalbą kaip Euripido Melanipė: *Ne savo sakmę aš*, o mūsų Faidro noriu susakyti. Faidras pasipiktinęs man vis kartoja: 'Argi tai nekeista, Eriksimachai: visokiems kitiems dievams poetai prikūrė giesmių bei dainų, o Erotui – tokiam senam ir didžiam dievui – nė vienas iš visos poetų gausybės niekad nesudėjo jokio pagyrimo! Nori, paimkime kad ir padoresnius sofistus: šie prozininkai rašo liaupsinimų Herakliui bei kitiems, – antai garbusis Prodikas. Ir tai dar ne pats keisčiausias daly-

kas: aptikau vieno mokyto vyro knygą, kur dėl teikiamos
 c naudos nuostabios liaupsės sulaukė druska! Rastumei dau-
 gybę kitų panašių daiktų pagyrimų. Dėl tokių dalykelių
 tiek plušeta, o tinkamai apgiedoti Erotą ligi šios dienos dar
 nėra vienas žmogus nesiryžo! Toks dievas, ir taip apleistas!
 Manau, jog Faidras teisus. Pats trokštu prisidėti tenkin-
 damas jo norą ir tikiu, kad mums čia susirinkus derėtų pa-
 d gerbti šį dievą. Žodžiu, jei pritarumėte mano nuomonei,
 turėtume kokiomis kalbomis save užimti. Manau, jog kiek-
 d vienas mūsų iš kairės į dešinę turėtų pasakyti Erotą liaup-
 sinančią kalbą – kaip įstengdamas gražesnę. O pradėti tu-
 rėtų Faidras: jo gultas pirmas, be to, jis šios kalbos tėvas.“

„Niekas, Eriksimachai; – tarė Sokratas, – nebašuos prieš
 tavo siūlymą: aš, reikia tikėtis, nesipriešinsiu, – pats skel-
 biuosi nieko neišmanąs, išskyrus meilės dalykus, – turbūt,
 c nei Agatonas su Pausaniju, žinia, ir ne Aristofanas, ku-
 riam vien Dionisas su Afrodite terūpi, nei kas nors kitas,
 ką čia matau. Tiesa, mūsų, paskutinių, padėtis bus nely-
 gi, bet mums pakaks, jei ankstesnės kalbos bus taiklios ir
 gražios. Tad, geros kloties, – tegu pradeda Faidras. Lai
 liaupsina Erotą.“

178 Visi pritarė ir ragino daryti, kaip sakė Sokratas. Visa,
 ką kiekvienas sakė, nei Aristodemas gerai neprisiminė, nei
 aš atmenu viską, ką jis pasakojo. Ką labiausiai prisimenu bei
 laikau įsimintiniausiu, – visas tas kalbas jums atpasakosiu.

Taigi, kaip sakiau, pirmas, pasak Aristodemo, kalbėjęs
 Faidras: pradėjo maždaug tuo, kad Erotas esąs didis dievas,
 dievus ir žmones žavįs daugeliu dalykų, iš kurių ne pats
 b menkiausias – jo kilmė. „Juk būti vienu seniausių dievų –

garbinga, – kalbėjo jis. – Štai įrodymas: Eroto gimdytojų
 nėra, jų niekas nemini, nei joks poetas, nei šiaip koks žmo-
 gus. O pasak Hesiodo, pirmas gimęs Chaosas,

... O paskui

*Žemė plačiakrūtinė, visų amžinai tvirta atrama,
 Ir Erotas...*

Hesiodui pritaria Akusilajas, sakydamas, jog po Chao-
 so gimė šiuodu – Žemė ir Erotas. O Parmenidas apie kil-
 mę sako:

Pirmąjį iš dievų sumanė Erotą.

Žodžiu, daugelis sutartinai laiko Erotą vienu seniau- c
 sių dievų. O būdamas seniausias jis mums – didžiausių
 gėrybių priežastis: negalėčiau sugalvoti didesnės gėrybės,
 negu nuo pat jaunystės turėti gerą įsimylėjėlį, o įsimylėję-
 liui – mylimąjį. Juk nei giminystė, nei garbinga padėtis, nei
 turtas, nei kita kas nepajėgia gražiau už meilę sukelti tai,
 kas turėtų per visą gyvenimą vesti garbingai gyventi besi-
 rengiantį žmogų. Ką turiu galvoje? Gebėjimą gėdytis gė- d
 dingų dalykų ir veržliai trokšti garbingųjų. Juk be šito nei
 valstybė, nei paskiras žmogus neįstengia nuveikti didelių
 ir gražių darbų. Taigi, kalbu apie įsimylėjusį vyrą: pagau-
 tas daras ką nors negražaus ar nevyriškai nesugebėdamas
 apsiginti ir iš kito ką nors gėdinga patirdamas, jis nei tėvo,
 nei draugų, nei kito ko akivaizdoje nekentės taip skaus-
 mingai, kaip prieš savo mylimąjį. Taip pat ir mylimasis, – e
 argi nematome, jog pastebėtas kokioje nors negarbingoje
 padėtyje labiausiai jis gėdijasi tų, kurie jį myli?

Jei galima būtų kaip nors sudaryti valstybę ar kariuo-
 menę iš įsimylėjėlių ir mylimųjų, nerastų jie geresnio bū-

do jos tvarkyti, negu vengdami viso, kas gėdinga, ir rung-
 tyniaudami dėl garbės. O kaudamiesi vienoje gretoje to-
 179 kie žmonės, kad ir nedaug jų būtų, nugalėtų kone visą
 žmoniją. Juk įsimylėjęs vyras mažiausiai norėtų, kad myli-
 masis, – geriau jau visi kiti, – pamatytų jį paliekant rikiuo-
 tę ar metant ginklą, – verčiau jau mirti! Palikti mylimąjį?
 Nepadėti jam pavojuje? Nėra tokio bailio, kuriam pats Ero-
 tas neįkvėptų šaunumo, sulygindamas jį su narsiausios pri-
 b gimties žmogumi. Tiesiog, kaip sako Homeras, dievas įkvė-
 pia kai kuriems herojams veržlumo, – mylintieji gauna tai
 iš Eroto, jis jų įkvėpimo šaltinis.

Negana to, tik mylintieji sutinka numirti už kitą: ne
 vien vyrai, bet ir moterys. Mano žodžius visų graikų aki-
 vaizdoje aiškiai paliudijo Pelijo dukterė Alkestidė, vienintelė
 c surikusi mirti už savo vyrą, nors jis turėjo ir tėvą, ir moti-
 ną. Ji tiek pralenkė juos meilės prielankumu, kad parodė,
 jog jie svetimi savo sūnui, vien vardu su juo tesusiję! Šitaip
 pasielgus, jos poelgis ne tik žmonėms, bet ir dievams pa-
 sirodė toks gražus, jog – nedaugeliui iš daugelio gausius
 gražius darbus nuveikusiųjų dievai suteikė tokią dovaną,
 d išsiųsdami sielą atgal iš Hado, – jos sielą išsiuntė, susiža-
 vėję tuo poelgiu. Taigi, ir dievai didžiai vertina atsidavimą
 bei šaunumą meilėje. O Ojagro sūnų Orfėją jie iš Hado
 išprašė nieko nepėšusį: parodė žmonos, dėl kurios jis at-
 ėjo, pamėklę, bet pačios nedavė, palaikę jį perdėm išgle-
 busiu (mat buvo kitarininkas), – nesiryžo juk numirti dėl
 meilės, kaip Alkestidė, bet įsigudrino gyvas įsigauti į Ha-
 dą. Todėl dievai ir skyrė jam bausmę – mirti nuo moterų
 c rankų. Su Tetidės sūnumi Achilu jie kitaip pasielgė: pa-

gerbdami nusiuntę jį į Palaimintųjų salas. Mat sužinojęs
 iš motinos, jog nukovęs Hektorą žus, o nenukovęs sugrįš
 namo ir mirs sulaukęs senatvės, jis atėjo pagalbon ir at-
 keršijo už jį mylėjusį Patroklį, drąsiai pasirinkdamas ne 180
 tik už jį mirti, bet ir mirti jam įkandin. Todėl nepaprastai
 susižavėję dievai ypatingai jį pagerbė, nes jis labai brangino
 tą, kuris jį mylėjo.

Aischilas kalba niekus, teigdamas, esą Achilas buvo įsi-
 mylėjęs Patroklį: Achilas buvo gražesnis ne tik už Patroklį,
 bet ir už visus kitus herojus, jam dar nežėlė barzda, vadi-
 nasi, kaip sako Homeras, jis daug jaunesnis už Patroklį. Iš-
 ties, jei dievai didžiai gerbia šaunumą meilėje, vis dėlto b
 labiau jie žavisi, gėrasi ir teikia malones, kai mylimasis atsi-
 davęs mylinčiajam, negu mylintysis – mylimajam. Juk my-
 lintysis dieviškesnis už mylimąjį, nes jame dievas. Todėl
 dievai ir pagerbė Achilą labiau už Alkestidę, nusiųsdami jį
 Palaimintųjų salosna.

Taigi, tvirtinu Erotą esant seniausią ir garbiausią die-
 vą, didžiausią šaunumo ir laimės žmonėms – gyviems ir
 mirusiems – teikėją.“

Tokią maždaug kalbą, anot Aristodemo, pasakė Faid-
 ras. Po jo būta kitų kalbų, kurias Aristodemas nelabai pri- c
 siminė. Jas praleidęs, jis ėmėsi Pausanijo kalbos. Pausani-
 jas kalbėjęs: „Mano manymu, Faidrai, mūsų kalbos nėra
 deramai nukreiptos: paraginta tiesiog šlovinti Erotą. Jei Ero-
 tas būtų vienas, viskas būtų gerai, bet iš tiesų jis ne vienas.
 O kai Erotas ne vienas, teisingiau būtų pirmiausia išsiaiš-
 kinti, *kurį* Erotą reikia šlovinti. Tad aš pamėginsiu ištaisys- d

ti padėtį: pirma paaiškinti, *kuris* Erotas šlovintinas, paskui deramai išliaupsinti šį dievą.

Visi žinome, jog be Eroto nėra ir Afroditės. Taigi: jei būtų viena Afroditė, ir Erotas būtų vienas. Bet kadangi esama dviejų Afrodiečių, turi būti ir du Erotai. Argi ne dvi yra deivės? Viena, kaip žinia, vyresnė, motinos neturi, o tėvas – Uranas, – ją vadiname Uranija, „Dangiškąja“. O jaunesnioji gimė iš Dzeuso ir Dionės, šitą vadiname Pandėmiška, „Liaudiškąja“. Todėl ir vienos jų talkininką Erotą privalome vadinti teisingu Liaudiškojo vardu, o kitą – Dangiškuoju. Šlovintini visi dievai, todėl reikia pamėginti nusakyti kiekvieno judviejų valdas. Su visais veiksmis yra taip: 181 pats savaime joks veiksmas nei gražus, nei gėdingas. Kad ir tai, ką dabar veikiamo: nei gėrimas, nei giedojimas, nei šnekėjimasis, – nė vienas šių veiksmų savaime nėra gražus, tačiau tampa toks priklausomai nuo to, kaip nuveiktas. Gražiai ir teisingai padarytas veiksmas tampa gražus, o neteisingai – gėdingas. Taip pat ir mylėjimas: ne kiekvienas Erotas yra gražus ir nusipelno liaupsių, bet tik raginantis gražiai mylėti.

b Liaudiškosios Afroditės Erotas išties liaudiškas: atlieka savo veiksmą kur pakliūva. Tai paprastų žmonių mylėjimas: pirmiausia, jie myli moteris nemažiau už berniukus; be to, labiau myli jų kūną nei sielą, galiausiai, pasirenka kuo kvailesnį taikinį, siekdami vien atlikti veiksmą, nė kiek nesirūpindami, gražiai, ar ne tai bus padaryta. Todėl pasitaiko, kad jų veiksmas būna gražus, bet lygiai taip pat pasitaiko ir priešinga. Juk šio Eroto deivė – gerokai jaunesnė už antrąją, be to, gimusi dalyvaujant ir moteriškam, ir

vyriškam pradui. O kito – Dangiškoji, moteriškojo prado neturinti, vien vyriškąjį (tad jos Erotas – meilė berniukams), be to ji vyresnė ir su įžūlumu neturi nieko bendra. Todėl šio Eroto įkvėptieji linksta prie vyriškosios lyties, – jie vertina galingesnę ir protingesnę prigimtį. Ir tarp tų pačių berniukų mylėtojų galima atpažinti grynai šio Eroto genamus žmones: jie myli tik protą įgyti pradedančius berniukus, o tai bemaž sutampa su pirmąja barzda. Mat nuo tokio amžiaus berniukus mylėti pradedantys žmonės neketina pasinaudoję vaiko žioplumu sprukti pas kitą, palikę jį apmautą bei išjuoktą, bet yra pasirengę likti su juo visam gyvenimui ir drauge šį gyvenimą nugyventi. Turėtų netgi būti įstatymas, draudžias mylėti vaikus, idant daug 182 jėgų nebūtų eikvojama neaiškiam tikslui: juk nežinome, kokį menkumą ar iškilumą galiausiai pasieks vaiko siela bei jo kūnas. Padorūs žmonės patys savo noru iškelia sau tokį įstatymą, bet ir anuos liaudiškus įsimylėjęlius panašiai reikėtų sudrausminti: verčiame juk juos, kaip įstengdami, nemylėti laisvųjų moterų. Išties, šitie žmonės užsitraukė tokią nešlovę, jog net ryžtamasi teigti, esą gėdinga tenkinti mylinčiuosius. O taip kalbama prieš akis turint minėtus žmones bei stebint jų nepadorų ir neteisingą elgesį, – niekas juk neturėtų teisės peikti tinkamai ir teisėtai atlikto veiksmo.

Pagaliau, kitose valstybėse įsigalėjusį požiūrį į meilę perprasti nesunku: jis nusakytas paprastai, o čia ir Spartoje – b gudresnis. Elidėje, pas bojoniečius ir kitur, kur žmonės neįgudę kalbėti, galioja paprasta taisyklė: tenkinti įsimylėjęlį gražu; niekas, nei jaunas, nei senas, ten nepasakytų, esą tai gėdinga. Manau, jog tuo siekiama išvengti vargo įteki-

nėti jaunuolius, – juk jie nėra iškalbos mokovai. Antra vertus, Jonijoje ir daugelyje kitų negraikų valdomų kraštų tai laikoma gėda, – toks negraikų požiūris kyla dėl tironiškos santvarkos, kaip ir požiūris į filosofiją bei pomėgį lavinti kūną: suprantama, jog valdantiems nenaudinga, kad tarp pavaldinių atsirastų didelių polėkių, stipraus prielankumo ir bendrystės. Mūsiškiai tironai tai patyrė savo kailiu, kai Aristogeitono meilė ir sustiprėjęs Harmodijo prielankumas sugriovė jų valdžią. Žodžiu, kur tenkinti įsimylėjėlius laikoma gėda, tai remiasi šią taisyklę išskėlusiu žmonių ydingumu: valdovai pernelyg godūs valdžios, o pavaldiniai stokoja vyriškos drąsos, na, o be išlygų gražiu tai skelbianti taisyklė iškelta tingios dvasios žmonių kraštuose.

Pas mus įsigalėjusios taisyklės kur kas gražesnės, nors, kaip sakiau, ir nelengvos perprasti. Kai pagalvoji, jog atvira meilė laikoma gražesne už slaptąją, ypač meilė kilmingiausiems bei iškiliausiems, kad ir ne patiems gražiausiems jaunuoliams, ir matai, kaip visi aplinkui nuostabiai palaiiko įsimylėjęlį, lyg jis nedarytų nieko gėdinga, – pergale jam atrodo graži, pralaimėjimas gėdingas... Be to, galiojančios taisyklės leidžia pergales siekiančiam įsimylėjėliui pelnyti pagyrimų krečiant pačias keisčiausias išdaigas, – bet kurio kito tikslo siekdamas ar bet kurį kitą norą tenkindamas šitaip elgtis išdrįšęs žmogus sulauktų baisiausių priekaištų. Jei, tarkime, norėdamas gauti iš ko nors pinigų, tarnybą ar kitų kokių galių, kas nors leistų sau elgtis taip, kaip įsimylėjęliai su mylimaisiais – reikšdamas savo prašymą nužemintais maldavimais, prisiekinėtų, miegotų prie durų savo noru vergaudamas taip, kaip nesutiktų joks ver-

gas, – ir draugai, ir priešai neleistų jam taip elgtis: vieni peiktų žemą pataikūnišką elgesį, kiti drausmintų ir patys dėl jo raustų. Bet įsimylėjėliui paprotys suteikia malonę – atleidžia nuo peikimo ir leidžia visa tai daryti, lyg dirbtų nuostabaus grožio darbą. O įstabiausia, jog, kaip sako žmonės, tik įsimylėjėliui dievai dovanoja už priesaikos laužymą: sakoma, kad priesaika Afroditės vardu – ne priesaika. Žodžiu, ir dievai, ir žmonės suteikia įsimylėjusiajam didžiausios laisvės, – taip skelbia čionykštės taisyklės. Šitaip pasižiūrėjęs, gali pamanyti, kad šioje valstybėje mylėti ir prielankumu atsakyti įsimylėjusiajam laikoma gražiausiu dalyku. Antra vertus, tėvai skiria vaikams prižiūrėtojus, kad nesišnekėtų su gerbėjais, ir būtent tokios yra vaikų prižiūrėtojo pareigos; ką nors tokio pastebėję, to paties amžiaus bičiuliai smerkia jaunuolius, o vyresnieji nesulaiko ir nebara jų už neteisingus žodžius, – pažvelgęs į visa tai, pamanytum, jog tokia meilė čia laikoma gėdingiausiu dalyku.

O iš tiesų, mano galva, yra šit kaip: jau pradžioje sakiau, tiesiogiai pats savaimė dalykas nėra nei gražus, nei gėdingas, bet padarius gražiai – gražus, negražiai – gėdingas. Gėdinga nederamai tenkinti blogą įsimylėjęlį, o dorą ir tinkamai – gražu. Blogas yra anas liaudiškasis įsimylėjęlis, labiau už sielą mylįs kūną. Jis net nėra pastovus, nes myli nepastovų daiktą: mylėjo kūno žydėjimui pasibaigus, jis nuplasnoja kitur, niekais paversdamas visas kalbas ir pažadus. O įsimylėjusysis būdo dorumą lieka visam gyvenimui, nes suartėjo su pastoviu dalyku. Juos tad visus mūsų paprotys ir siekia rimtai ir deramai patikrinti: kuriuos verta tenkinti, o kurių vengti. Todėl ir skatina vienus vyti savo tikslą, kitus –

bėgti, norėdamas šiose lenktynėse patikrinti, iš katrų yra įsimylėjusysis, ir iš katrų jo mylimasis. Būtent dėl šios priežasties manoma, pirmiausia, jog negražu greitai pasiduoti, – turi praeiti laikas, kuris, kaip žinia, dažniausiai puikiai dalykus išbando. Be to, manoma, jog negražu pasiduoti dėl pinigų ar politinės įtakos, – nesvarbu, ar neištveri ir sunklumpi skriaudžiamas, ar neįstengi atsispirti turto ir politinės sėkmės gėrybėms, – visa tai neatrodo nei pastovu, nei tvirta, nėra ko ir sakyti, kad joks kilnus ryšys iš to nesimezga.

Vadinasi, mūsų paprorys tepalieka vienintelį kelią, kad įsimylėjusįjį tenkinančio mylimojo elgesys būtų gražus. Toks juk yra mūsų paprotys: kaip minėtu įsimylėjęlių atveju savo noru užsidėtas bet kokios vergystės mylimajam jungas nelaikomas pataikūniškumu ir nesmerkiamas, taip pat lieka dar viena, vienintelė, nesmerktina savanorė vergystė – vergystė dorybės vardan. Juk pas mus, jei kas nors sutinka kitam patarnauti tikėdamasis per jį tapti geresnis, – ar kokia nors išmintimi, ar bet kurioje kitoje dorybės srityje, tokia savanorė vergystė nelaikoma nei gėdinga, nei pataikūniška. Lieka į viena sudėti šias dvi taisykles: dėl meilės berniukams ir dėl meilės išminčiai bei dorybės apskritai, norint, kad įsimylėjęlį tenkinančio mylimojo elgesys būtų gražus. Išties, kai susieina įsimylėjęlis ir mylimasis, kiekvienas turėdamas savo taisyklę, pirmasis laiko teisingu bet kokią paslaugą suteikti jį patenkinusiam mylimajam, antrasis – esą teisinga visaip patarnauti jį išmintingesniu ir geresniu darančiam žmogui; pirmasis gali pridėti protingumo ir apskritai dorybės, antrasis jaučia poreikį įgyti išsilavinimo ir visokeriopos išminties, – čia tad, į viena

sudėjus šias dvi taisykles, ir tik tada, išcina, jog mylimajam gražu tenkinti įsimylėjusįjį, kitaip – niekad! Čia ir apsigauti negėda, o visur kitur – apgautas ar neapgautas, – vis vien užsitrauksi gėdą. Jei, tarkime, kas nors, dėl pinigų patenkinęs tariamai turtingą įsimylėjęlį, apsigaua ir negauna pinigų, paaiškėjęs, kad įsimylėjusysis buvo skurdžius, – vis vien gėda. Juk toks žmogus bent jau pasirodo besąs pasirengęs dėl pinigų bet kaip ir bet kam tarnauti, o tai negarbinga. Šitaip svarstant toliau, jei kas nors patenkina tariamai dorą įsimylėjęlį, tikėdamasis ir pats dėl šio ryšio pasidaryti geresnis, bet apsigaua, paaiškėjęs jį buvus nedorą ir dorybės neturintį, – vis tiek garbinga šitaip apsigauti. Šįsyk žmogus bent jau aiškiai parodo dorybės ir tobulėjimo vardan bet ką trokštąs padaryti, – kas už tai galėtų būti gražiau? Vadinasi, bet koku atveju gražu tenkinti mylintįjį dorybės vardan. Tai ir yra Dangiškosios deivės Erotas, ir pats jis dangiškas, didžiai vertingas ir valstybėje, ir paskiram žmogui, nes verčia mylintįjį ir mylimąjį rimtai pasirūpinti savimi dorybės vardan. O visi kiti – anos, Liaudiškosios deivės žmonės.

Štai taip, – baigė Pausanijas, – nepasiruošęs tegalėjau prisidėti, Faidrai, prie kalbų apie Erotą.“

Pausanijui padarius pauzę (kalbėti tokiais sąskambiais mane moko sofistai), – pasakojo Aristodemas, – turėjo kalbėti Aristofanas. Tačiau jį, – gal persivalgė, ar dėl kita ko, – kaip tik užpuolė žagsulys. Kalbos sakyti jis negalėjęs ir kreipęsis į gretimai gulėjusį gydytoją Eriksimachą: „Eriksimachai, turėtum arba sustabdyti mano žagsulį, arba kal-

bėti victoje manęs, kol paliausiu“. Eriksimachas atsakęs:
 „Padarysiu abu dalykus: kalbėsiu vietoje tavęs, o tu, kai
 liausies, – mano vietoje. O kol aš kalbėsiu, gal tavo žagsulys
 e teiksis liautis, jei ilgėliau užgniauši kvapą; arba pagarga-
 liuok gerklę vandeniu, o jei žagsulys bus itin stiprus, koku
 ' nors daiktu pasikutenk nosį ir nusičiaudėk. Jei kartą kitą
 šitaip padarysi, liausis kad ir pats stipriausias žagsulys“.
 „Nebegaišk, kalbėk, – atsiliepęs Aristofanas, – o aš dary-
 siu, kaip sakai.“

186 Eriksimachas kalbėjo: „Kadangi padaręs gražią įžangą
 Pausanijas nesuteikė kalbai tinkamos pabaigos, manau turįs
 pamėginti atbaigti šį svarstymą. Man labai patiko dvejopo
 Eroto perskyra. Tačiau Eroto esama ne tik žmonių sielo-
 se, ir ne vien gražuoliams, bet dar daug kam ir daug kur:
 visų gyvūnų kūnuose, žemės augaluose, žodžiu, kone viso-
 se būtybėse, – manau, jog mūsų mokslas, medicina, leido
 b man įžvelgti, koks didis, koks įstabus ir visa aprėpiantis
 yra šis dievas – ir žmogiškuosiuose dalykuose, ir dieviš-
 kuosiuose.

Medicina ir pradėsiu, idant suteikčiau šiam mokslui
 garbės vietą. Pačioje kūnų prigimtyje esama šio dvejopo
 Eroto: sveikas kūno pradas ir ligūstas, – visi su tuo sutin-
 ka, – yra skirtingi ir nepanašūs dalykai, o nepanašūs daly-
 kai myli ir geidžia nepanašių. Vadinasi, vienoks yra sveiko
 Prado Erotas, kitoks – ligūsto. Pausanijas tik ką kalbėjo,
 c kad gražu tenkinti gerus žmones, o pasileidėlius – gėda.
 Tas pat ir pačiuose kūnuose: gerus ir sveikus kiekvieno kū-
 no pradus tenkinti gražu ir reikia, – tai ir vadinama medi-

cinos vardu, – o blogus bei ligūstus – gėdinga; nevalia jų
 tenkinti, jei nori įvaldyti šį mokslą. Mat medicina, trum-
 pai kalbant, yra kūno meilės prisipildyti ir ištuštėti moks-
 las: kas geba čia atpažinti gražųjį ir bjaurųjį Erota, yra d
 pats tikriausias gydytojas, o kas geba sukelti tokį pokytį,
 kad vietoje vieno atsirastų kitas, moka suteikti Erota ten,
 kur jo nėra, bet turi būti, ir pašalinti esantįjį, – tikras da-
 lyko meistras. Juk jis turi mokėti suteikti palankumą ir
 abipusę meilę priešškiausiems kūno pradams. O priešiš-
 kiausi yra priešingiausi: šaltis ir šiluma, kartumas ir saldu-
 mas, sausumas ir drėgnumas, – bei visi tokie pradai. Mokė- e
 damas suteikti tokioms priešybėms meilę ir santarvę mūsų
 protėvis Asklepijas, – tikiu tuo, ką teigia tieji poetai, – ir
 sukūrė mūsų mokslą.

Žodžiu, kaip sakiau, visa medicina valdoma šio dievo.
 Taip pat ir gimnastika bei žemdirbystė. Dėl muzikos kiek- 187
 vienam aišku, nereikia nė ilgai galvoti, – kad ir dėl jos tas
 pat. Galimas daiktas, ir Herakleitas tą patį norėjo pasa-
 kyti, nors žodžiais ir neitin vykusiai tai išreiškė teigdamas,
 esą vienis *pats su savimi išsiskirdamas susieina, kaip lanko ir*
lyros dermė. Bet pernelyg neprotinga teigti, kad dermėje
 esama skirtybės, arba, kad ji susidedanti iš tebesiskiriančių
 pradų. Ko gero, jis norėjo pasakyti, jog iš pradžioje skirtingų b
 gų aukštumo ir žemumo, vėliau, jiems susitarus, muzikos
 meno dėka atsirado dermė. Aišku juk, kad tebesiskiriantys
 aukštumas ir žemumas negalėtų sudaryti dermės: dermė –
 tai sąskambis, o sąskambis – tai tam tikras sutarimas, o
 sutarimas negali kilti iš skirtingų pradų, kol jie tebesiskiria.
 Bet neįmanoma suderinti to, kas skiriasi ir nesutaria, –

c taip pat ir ritmas randasi iš pradžioje skirtingų, paskui sutarusių greitumo ir lėtumo. O santarvę visiems šiems pradams, kaip anuo atveju medicina, čia sukuria muzikos menas, sukeliantis abipusę meilę ir sandorą. Muzika taip pat yra erotikos – dermės ir ritmo erotikos – mokslas.

Pačioje dermės ir ritmo sandaroje glūdinčią erotiką nesunku perprasti, – čia nėra dvejojo Eroto. Bet kai tenka d žmonėms taikyti ritmą ir dermę, arba juos kuriant (tai vadinama lyrine kūryba), arba tinkamai vartojant sukurtas melodijas ir metrus (tai vadinama muzikiniu išsilavinimu), – tai jau sunku ir reikalauja gero meistro. Mat čia vėl susiduriame su ta pačia taisykle: padorius žmones ir kitus, siekiant, kad ir jie tokiais taptų, reikia tenkinti, reikia saugoti tokių žmonių Erotą. Tai – gražus, dangiškas, Dangiškosios Mūzos Erotas. O kitas – liaudiškas, Polihimnijos. Jį kam nors taikant, reikia būti labai atsargiam, kad pasidžiaugęs jo teikiamu malonumu, neleistum jam sukelti pasileidėliškų polinkių. Panašiai mūsų moksle didelis darbas gražiai tvarkytis su kulinarinio meno keliamais norais, kad ir nesusirgtum, ir malonumu pasidžiaugtum. Žodžiu, ir muzikoje, ir medicinoje, ir visuose žmogiškuose bei dieviškuose reikaluose reikia žiūrėti abiejų Erotų, – mat abiejų 188 ten esama. Juk ir metų laikų sudėtyje gausu ir vieno, ir kito: jei tik ką minėtiems pradams – šilumai ir šalčiui, sausumui ir drėgnumui – pasiseka užmegzti tvarkingą meilės santykį, pagauti dermę ir protingai susimaišyti, jie atsineša derlingus bei sveikus metus, žmonėms, visiems kitiems gyviamis ir augalams, nepadarydami jokios žalos. O kai metų laikuose įsigali įžūlumo lydymas Erotas, jis daug ką su-

žaloja ir sugadina, nes tokios sąlygos palankios rastiems b ramams bei visokioms kitokioms žvėrių ir augalų ligoms: juk šalnos, kruša ir amaras atsiranda dėl minėtųjų pradų meilės santykiuose kilusių perdėtų ir netvarkingų norų. Mokslas apie tokius meilės santykius dangaus šviesulių judėjime ir metų laikuose vadinamas astronomija.

Galiausiai, ir visų aukojimo apeigų bei pranašavimo meno tvarkomų dalykų, – būtent jie tiesia abipusį dievų c ir žmonių ryšį, – tikslas yra ne kas kita, kaip Eroto saugojimas ir gydymas: mat visos bedievytės dažniausiai atsiranda, kai darnusis Erotas netenkinamas, negerbiamas ir neiškeliamas kiekviename darbe, bet jo vietą užima kitas Erotas, – ir santykiuose su tėvais, gyvais ir mirusiais, ir santykiuose su dievais. Pranašavimo užduotis kaip tik ir yra prižiūrėti bei gydyti Eroto veikiamuosius. O dar pranašavimas yra d dievų ir žmonių draugystės kūrėjas, kadangi išmano tuos erotiškuosius žmonių polinkius, kurie veda teisybės ir pamaldumo link. Štai kokią gausią ir didelę, tiksliau, visuotinę galią turi visas Erotas. O tas, kuris – ir pas mus, ir pas dievus – santūrumo ir teisybės lydymas veikia vardan gėrio, – tas turi didžiausią galią, iš jo visa mūsų gerovė ir gebėjimas bendrauti bei draugauti tarpusavyje ir su viršesniais.

Galbūt ir pats aš, liaupsindamas Erotą, daug ką pralaidau, – tikrai netyčia. Bet jei jau ką pralaidau, užpildyti e spragas bus tavo, Aristofanai, darbas. O gal tu kaip kitaip ketini liaupsinti Erotą, – kalbėki, nes liovėsi ir tavo žagsulys.“

Žodį perėmęs Aristofanas, – toliau pasakojo Aristodemas, – kalbėjo: „Išties liovėsi, bet tik ruomet, kai pavarto- 189

jau prieš jį čiaudėjimą. Tiesiog stebiuosiu, kaip tą kūno darnumą traukia prie tokių triukšmingų garsų su pasikutenimais, kaip kad čiaudulys, – kaipmat liovėsi, kai tik gavo tą nusičiaudėjimą!“ „Atsargiai, gerasai Aristofanai, – atsiliepė Eriksimachas, – kreti juokus prieš pat pradėdamas b kalbą ir pats verti mane tapti tavo kalbos prižiūrėtoju, – gal dar imsi juokauti. O galėtum ramiai sau šnekėti.“ „Tavo tiesa, Eriksimachai, – nusijuokė Aristofanas. – Tarkime, kad nieko nesakiau. Tik neprižiūrėk manęs, bijau: ne prajuokinti (tai būtų tik į naudą, ir mūsų Mūza jaustųsi kaip namie), bet apsijuokti.“ „Aristofanai, tikiesi šitaip vienu mostu manęs nusikrartyti? – atkirto Eriksimachas. – Vis dėlto būk atsargus ir kalbėdamas turėk omenyje, jog teks c atsiskaiityti. Nors gali būti, kad nusprėsiu to iš tavęs nereikalauti.“

„Ką gi, – pradėjo Aristofanas. – Išties ketinu kalbėti kitaip, nei judu su Pausaniju. Mano galva, žmonės visai nesuvokia Eroto galybės, – jei suvoktų, jau būtų jam pastatę didžiausias šventyklas ir aukurus, aukotų didžiausias aukas, – ne taip, kaip dabar, kai nieko panašaus jis negauna, nors ir žūtbūčiausiai to reikėtų. Juk tarp dievų jis didžiausias žmonių draugas: jis padeda žmonėms ir gydo tai, ko pagydymas atneštų žmonėms didžiausią palaimą. Tad mėginsiu jums paaiškinti šio dievo galią, o jūs savo ruožtu kitus pamokysite. d

Pirmiausia turite patirti apie žmonių prigimtį, ir kas jai nutiko. Senovėje mūsų prigimtis buvo ne tokia, kaip dabar, bet visai kitokia. Pirmiausia, buvo trys žmonių lytis, o ne, kaip dabar, vyriška ir moteriška. Buvo dar trečia e lytis, jungusi šias abi: vardas liko ligi šiol, tačiau pati ji iš-

nykusi. Mat anais laikais buvo dar viena atskira androginių lytis, ir pavidalu, ir vardu jungusi vyriškąją ir moteriškąją lytį. O dabar liko vien smerkiamasis vardas. Be to, kiekvieno visas pavidalas buvo apvalus; nugara ir šonai lenkti ratu. Rankos buvo keturios, tiek pat kojų, du visiškai vienodi veidai ant apvalaus kaklo, o šių dviejų priešingai 190 atgręžtų veidų pakaušis buvo vienas. Ausys keturios, gėdingosios vietos dvi, – visa kita galėtume įsivaizduoti pagal tai. Judėdavo jie ir kaip dabar – stačiomis, bet kuria kryptimi, o leidęsi bėgti mikliai versdavosi kūliais, remdamiesi visomis aštuoniomis anuomet turėtomis galūnėmis, kaip akrobatai verčiasi per galvą, kojomis apskudami ratą. O trijų ir būtent tokių lyčių būta todėl, kad vyriškoji giminė b buvo kilusi iš Saulės, moteriškoji – iš Žemės, o abejus pradus turinčioji – iš Mėnulio, nes ir Mėnulis turi abiejų pradų. O tas apvalumas – ir jų pačių, ir judėjimo, – iš panašumo į gimdytojus.

Buvo jie baisiai stiprūs ir galingi, turėjo didelių polėkių, net į dievus kėsinosi. Tai, ką Homeras pasakoja apie Efialtą ir Otą, – tai apie anuos žmones: jie bandė užkopti dangun, ketindami užpulti dievus. Tad Dzeusas su kitais c dievais sutrikę svarstė, ką su jais daryti: negalėjo jų nužudyti ir sunaikinti visą giminę trenkdami perkūnais kaip Gigantus, – kartu išnyktų ir iš žmonių gaunama pagarba su atnašavimais, bet negalėjo ir leisti jiems savivaliauti. Vargais negalais Dzeusas sugalvojo ir paskelbė: „Atrodo, būsiu radęs išeitį, kad ir žmonės išliktų, ir apsilpę liautųsi šitaip šėlioję. Tuoj aš juos, – pažadėjo jis, – kiekvieną d perpjausiu pusiau: pasidarys silpnesni, o drauge ir mums

naudingesni, nes padidės jų skaičius! Vaikščios jie tiesiai dviem kojom. O jei pamatysime, jog vėl šelsta ir nesiteikia ramiai elgtis, – dar syki perpjausiu perpus, tada šokinės viena koja.“ Taip pasakęs, ėmė pjaustyti žmones, paprasčiausiai kaip šermukšnio uogas pjausto laikymui, arba virtus kiaušinius plauku. Vieną perpjovęs, liepdavo Apolonui veidą ir pusę kaklo atgręžti į pjūvio pusę, idant regėdamas, kaip yra perpjautas, žmogus būtų kuklesnis, o visa kita liepė užgydyti. Apolonas atgrėždavo veidą, iš visų pusių kaip kapšą sutraukdavo odą dabar pilvu vadinamoje vietoje ir, palikęs vieną angą, užrišdavo viduryje pilvo, – ši vieta vadinama bamba. Daugumą raukšlių išlygindavo ir suteikdavo pavidalą krūrinei, vartodamas maždaug tokį įnagį, koku kurpiai lygina ant kurpaliaus užmautą odą. Bet kelias raukšles palikdavo, – kaip tik ant pilvo, ties bamba, – senam nutikimui atminti.

Kai pirmą kartą būtybė buvo šitaip perpus perpjauta, kiekviena pusė, ilgėdamasi antrosios, siekė su ja suartėti. Apsikabinusios, susiglaudusios, geisdamos suaugti, jos mirdavo – iš bado ir visiško neveiklumo, nes nieko nenorėjo viena be kitos daryti. Mirus vienai kuriai pusei, likusioji ieškodavo kitos pusės ir prie jos priglusdavo, – sutikdavo arba pusę visos moters (dabar tai vadinama moterimi), arba vyro. Taip jos ir mirdavo. Pasigailėjęs Dzeusas sugalvojo naują gudrybę – priekin perkelti jų gimdymo organus. Mat iki tol juos turėjo priešingoje pusėje, todėl pradėdavo ir gimdydavo [leisdami sėklą] ne vienas į kitą, bet žemėn kaip cikados. Taigi perkėlė juos priekin, kad galėtų jais vienas kitame gimdyti, – vyro organu moteryje. Jis no-

rėjo, kad suartėję jie, jei būtų vyras ir moteris, pradėtų ir pagimdytų palikuonį, o kartu, nors ir būtų du vyrai, bent jau patirtų sueities pasitenkinimą, nusiramintų, imtųsi veiklos bei pasirūpintų kitais gyvenimo reikalais. Štai nuo kokių laikų žmonėms įgimta erotinė tarpusavio meilė, pirmą kartą būtybės surinkėja, mėginanti iš dviejų atkurti vieną ir išgydyti žmogaus prigimtį.

Tad ir yra kiekvienas mūsų antroji žmogaus dalis, lyg plekšnės, nes esame į du perkirsto vieneto dalys. Štai ir ieškome amžinai kiekvienas antrosios savo dalies. Vyrus, kurie yra anais laikais androginais vadintos mišriosios lyties dalys, traukia moteris. Dauguma paleistuvių yra šios kilmės. Iš šios lyties kyla ir vyrus mylinčios moteris bei paleistuvės. O moteris, kurios yra kadaise perpjautos moters dalys, neitin domisi vyrais; šios labiau linksta į moteris; iš šios lyties kyla moteriškosios draugijos mėgėjos. Perpjauto vyro dalys ieško vyro: šie vyriškosios lyties griežinėliai nuo pat vaikystės myli vyrus, mėgsta gulėti su vyrais susiglaudę. Tai yra patys geriausi vaikai ir paaugliai, – jie turi vyriškiausią prigimtį. Žinia, kai kas teigia, esą jie begėdžiai. Tai melas: ne begėdystė verčia juos taip elgtis, bet drąsa, narsa ir vyriškumas – juos traukia panašumas. Striprus įrodymas yra tai, kad subrendę jie vieninteliai pasirodo politikai tinką vyrai. Suvyriškėję, šitie žmonės myli berniukus ir iš prigimties nesidomi vedybomis bei vaikų gimdymu, – tam juos verčia papročiai, bet šiaip jiems pakanka gyventi vienas su kitu be žmonių. Žodžiu, toks žmogus tampa berniukų mylėtoju ir jaučia prielankumą įsimylėjėliams, nes jį visuomet traukia giminiškumas.

O jei berniukų mylėtojas ar bet koks kitas žmogus ap-
tinka būtent tą antrąją savo pusę, juodu apimti nuostabaus
c sukrečiančio priclankumo, artumo ir meilės tiesiog nė trum-
pam nenori vienas su kitu skirtis. Drauge leisdami visą
gyvenimą šitie žmonės nė negalėtų pasakyti, ko vienas iš
kito nori: niekas jų nepatikėtų, jog tai dėl lytinės suei-
ties, – todėl ir džiaugiasi ir šitaip veržiasi būti kartu. Ne,
d aišku, kad jų siela nori ko kita, ko nepajėgia pasakyti, tik
pranašiška nujaučia šį savo norą ir mįslingai apie jį bylo-
ja. Jei, jiems gulint drauge, prieitų Hefaistas su savo įna-
giais ir paklaustų: „Ko gi, žmonės, vienas iš kito norite?“,
o jiems sutrikus, dar sykį paklaustų: „Tai gal norite kuo
labiau sutapti, kad nei naktį, nei dieną nereikėtų vienam
kito palikti? Klausiu, nes, jei šito trokštate, galiu sulydyti
e jus oro srove į vieną: iš dviejų pasidarysite vienas ir, kol
gyvi, gyvensite abudu drauge lyg viena būtybė, o kai numir-
site, – ir anapus, pas Hadą, būsite ne du, bet vienas, mirę
bendra mirtimi. Pagalvokite: ar šito siekia jūsų meilė? Ar
būtumėte patenkinti tokiu likimu?“ Esame tikri, niekas
neatsisakytų tokio pasiūlymo, nepasirodytų noris ko kita,
bet tiesiog pamanytų išgirdę tai, ko (štai ko!) seniai troško –
suartėti, susilydyti su mylimuoju, iš dviejų virsti vienu. O
kalta dėl to minėta pirmykštė mūsų prigimtis, – buvome
193 viso [pavidalo]. Šis visybės geismas bei siekimas ir vadinam-
mas meile.

Tad anksčiau, kaip pasakojau, buvome vienetas, bet
dabar dėl mūsų prasižengimų dievas išskirstė mus, kaip
spartiečiai arkadiečius. Esama pavojaus, kad, jei nesielgsi-
me su dievais kaip pridera, mus ir vėl perskels, – vaikščio-

sime tada nelygu plokšti stelose pavaizduoti žmonės, per-
pjauti išilgai nosies, it kokios kaulelių pusės. Todėl kiek-
vienas visus turi raginti visame kame pamaldžiai gerbti
dievus, idant šito išvengtume, o kita laimėtume, – Erotas b
mūsų karvedys ir mūsų vadas. Jam niekas tenesipriešina
(o priešinasi jam tas, kas užsitraukia dievų neapykantą),
nes susidraugavę ir susitaikę su šiuo dievu surasime bei
sutiksime savuosius mylimuosius, – šiandien retam kam
tai pavyksta. Ir tegu Eriksimachas nekimba prie manęs, ne-
va aš šaipausi iš Pausanijo su Agatonu. Galimas daiktas, ir c
jie bus iš tų žmonių, ir abudu turį vyrišką prigimtį. Bet aš
kalbu apie visus – ir vyrus, ir moteris: mūsų giminė galėtų
tapti laiminga, jei pasiektume meilės tikslą ir, kiekvienas
sugrižęs pirmykštėn prigimtin, surastume savo mylimąjį.
Jei tai yra didžiausias gėris, turime pripažinti, kad ir iš
dabartinių dalykų geriausia kuo labiau prie jo priartėti, –
tai yra sutikti norimos prigimties mylimąjį.

Liaupsindami dieviškąjį šio gėrio priežastininką vertai d
liaupsinsime Erotą, kuris ir šiandien žeria mums gerada-
rysčių, vesdamas mūsų savasties link, ir ateičiai dovanoja
didingų vilčių, žadėdamas mainais už mūsų pagarbumą
dievams sugrąžinti mus į pirmykštę būseną, pagydyti ir
suteikti palaimingą gerovę.

Tokia tad, Eriksimachai, – baigė Aristofanas, – mano
kalba apie Erotą, kitokia nei tavoji. Kaip prašiau, neieškok
joje pajuokos. Geriau paklauskime, ką pasakys likusieji, e
tiksliau, du paskutinieji, – teliko jų Agatonas su Sokratu.“

„Nesirengiu, – pasakojo Aristodemas, – tau priešintis,
taręs Eriksimachas, nes man patiko tavo kalba. Jei nežino-

čiau, kad Sokratas ir Agatonas puikūs meilės dalykų žinovai, tikriausiai smarkiai sunerimčiau: ar dar ras ką pasakyti po tiekos įvairių kalbų! Bet dėl jų esu ramus.“

194 „Esi ramus, – tarė Sokratas, – nes pats, Eriksimachai, gražiai pasirodei šiose varžybose. Tačiau atsidūręs mano vietoje, arba, dar geriau, ten, kur aš būsiu, kai ir Agatonas pasakys gerą kalbą, kaip reikiant sunerimtum ir pasijustum labai kebliai, kaip aš dabar.“

„Nori mane apkerėti, Sokratai, – atsiliėpė Agatonas, – idant sumiščiau, manydamas, jog klausytojai tikisi iš manęs kažin kokios puikios kalbos.“

„Būčiau tikras užuomarša, Agatonai, – atsakė Sokratas, – jei pamanyčiau, kad dabar sumiši, – kiek čia mūsų! Mačiau, kaip drąsiai ir išdidžiai žengei į sceną su aktoriais, žvelgdamas tiesiai į žiūrovų gausybę, pasirengęs pristatyti savo veikalą, – kad nors kiek būtum sutrikęs!“ „Gal vis dėlto, Sokratai, – pasakė Agatonas, – nemanai, jog esu taip apsėstas teatro, jog nė nesuprantu, kad sveiko proto žmogų c keli protingi vyrai baugina labiau už minią bepročių?“ „Tikrai negražiai elgčiausi įtardamas tave nenuovoka. Ne, esu tikras, kad susidūręs su žmonėmis, kuriuos laikytum išmintingais, paisytum jų labiau už kokią ten minią. Bet kažin ar mes būsime tokie žmonės, – juk irgi ten buvome, anoje minioje. Tačiau susidūręs su kitais, išmintingais žmonėmis, jų gal ir susigėstum, jei kartais pamanytum darą ką nors gėdinga. Ar ne taip?“ „Teisingai kalbi“, – tarė. „O d minios nesigėdytum, jei manytum darą ką gėdinga?“ Čia, pasakojo Aristodemas, įsiterpė Faidras, sakydamas: „Mielasis Agatonai, jei atsakinėsi Sokratui, jam neberūpės kas

ir kaip čia vyksta, – jam teduok pašnekovą, juolab gražų! Pats mėgstu klausytis Sokrato pašnekusių, bet privalau pasirūpinti Eroto liaupsinimu ir iš kiekvieno jūsų surinkti po kalbą. Atiduokite duoklę dievui, tada galėsite šnekėtis.“

„Teisingai sakai, Faidrai, – atsakė Agatonas. – Niekas e man netrukdo kalbėti, – su Sokratu ir ateityje turėsiu ne vieną progą pasišnekėti.“

Norėčiau pirmiausiai pasakyti, kaip kalbą sakyti, tik paskui sakyti kalbą. Mano galva, visi anksčiau kalbėjusieji ne dievą liaupsino, bet dėl dievo teikiamų gėrybių laimingus žmones šlovino. O apie patį šių gėrybių davėją niekas 195 nepasakė, koks jis yra. Bet esama vienintelio visiais atvejais teisingo būdo ką nors girti, – aptarti, koks yra kalbamas dalykas ir kas iš jo pareina. Ir mes taip pat turėtume girti Erota: pirma jį patį, – koks jis, paskui – jo dovanas.

Mano įsitikinimu, iš visų dievų, – visi jie laimingi, – Erotas (jei leista taip kalbėti neužsitraukiant rūstybės) – pats laimingiausias, nes pats gražiausias ir geriausias. Kaip gi ne gražiausias?! Pirmiausiai, tarp dievų jis, mano Faidrai, pats jauniausias! Jis pats stipriai paliudija mano teiginį, sprukte sprukdamas nuo senatvės, – o ji, žinome, kokia greitai, bent jau ateina pas mus greičiau nei derėtų. O Eroto prigimtis jos nekenčia ir nė iš tolo nesiartina, – jis visuomet tarp jaunų, ir pats jaunas. Teisus senas priežodis: panašus vis prie panašaus. Daug dėl ko sutinku su Faidru, tik negaliu sutikti, esą Erotas senesnis už Kroną su Japetu! Ne, mano įsitikinimu, tarp dievų jis pats jauniausias, jis – c amžinai jaunas dievas, o tie seni dievų reikalai, apie kuriuos pasakoja Hesiodas su Parmenidu, – Anankės, bet ne

Eroto vaisiai, jei tiesa, ką jie pasakoja. Nebūtų jie vienas kito romyje, nebūtų kaustę grandinėmis, nebūtų buvę visos tos smurto gausybės, jei būtų gyvavęs tarp jų Erotas. Tada būtų buvusi taika ir draugystė, kaip dabar, nuo tol, kai Erotas viešpatauja tarp dievų.

Jis jaunas. Ne tik jaunas, bet ir švelnus! Tik neturi savo d poeto, savo Homero, kuris mokėtų parodyti jo švelnumą. Homeras apie Atę sako, kad ji – deivė ir kad yra švelni (bent jau jos pėdos švelnios). Jis sako:

švelnios jos pėdos: ji nemina

žemės, bet žmonių galvomis priekin žengia.

Manding, gražus švelnumo įrodymas: žengia ne kur e kieta, bet kur minkšta! Imkime ir mes tą patį įrodymą Eroto švelnumui įrodyti: jis nežengia žeme, ir galvomis nežengia (ne pats minkščiausias daiktas), bet ir žengia, ir gyvena pačiuose minkščiausiuose dalykuose, įsikurdamas dievų ir žmonių sielų buveinėse. Ir ne kiekvienoje pasitaikiusioje sieloje, bet, susidūręs su kieto būdo siela, atsitraukia, o sutikęs minkštą būdą, apsigyvena. Nuolat liesdamas (ir pėdomis, ir visaip kitaip) pačius švelnių švelniausius dalykus jis ir pats, – privalome pripažinti, – yra visų švelniausias.

196 Taigi, jauniausiasis ir švelniausiasis. Be to, lankstaus pavidalo. Antraip negebėtų nei visur pasklisti, nei pirma nepastebėtas įsigauti į visą sielą, paskui išeiti, jei būtų kietas. Kad jo pavidalas darnus ir lankstus aiškiai liudija jo dailumas, – Eroto dailumas, dėl kurio visi nuostabiai sutaria: juk nedaili išvaizda ir erotinė meilė – amžini priešai. Apie jo odos grožį nesunku spėti iš to, kad gyvena jis tarp b gėlių: kas nežydi ir nužydėjo, kūnas ar siela, ar kad ir kas

tai būtų, – ten Erotas neapsistoja, o kur gražiai žydi ir kvėpia, ten jis apsistoja ir pasilieka.

Apie dievo grožį tiek pakaks pasakyti, nors ir daug dar lieka. Dabar turiu pakalbėti apie jo šaunumą. Svarbiausia tai, kad Erotas nedaro ir nepatiria neteisybės: nei iš dievo ar dievui, nei iš žmogaus ar žmogui. Nei jis pats ką nors patirdamas iš prievartos patiria (prievarta Eroto nesiekia), c nei ką nors darydamas – prievarta daro: visi visame kame savo noru tarnauja Erotui, o dėl ko sutariama savo noru, *įstatymai*, šie *valstybės viešpačiai*, tai vadina teisybe. Be teisingumo, jis dar gausiai apdovanotas santūrumu. Sutariama juk, kad santūrumas tai galia aistroms ir geismams. Bet nėra už erotinę stipresnės aistros, vadinasi, visos silpnesnės aistros turėtų paklusti Erotui, o jis – valdyti, o, valdydamas aistras ir geismus, Erotas turėtų būti santūrus kaip niekas kitas. Pagaliau, prieš Eroto narsą *nė Arėjas neatsilaiko*. Juk d ne Arėjas pagauna Erotą, bet, kaip pasakojama, Erotas Arėją – [meilė] Afroditei. Pagavusysis valdo pagautąjį, o valdydamas už kitus narsesnį Erotas turėtų būti visų narsiausias.

Pasakyta apie dievo teisingumą, santūrumą ir narsą. Liko jo išmintis. Stengtis turiu pagal išgales, kad nieko neliktų. Pirmiausia, – savo ruožtu norėčiau pagerbti mūsų meną, kaip Eriksimachas savąjį, – šis dievas toks išmintingas kūrėjas, kad ir kitą gali paversti kūrėju: kiekvienas tampa poetu, *nors ligi tol ir būtų svetimas Mūzoms*, jei tik Erotas paliečia. Turėtume laikyti tai įrodymu, kad Erotas apskritai yra puikus kūrėjas bet kokioje muziškoje kūryboje. Juk ko neturi ir nemoki, kitam nei duosi, nei išmokysi. Maža to, – ir gyvų būtybių kūrimas, visų gyvų būtybių: 197

kas pancigtų, jog būtent Eroto išminties dėka gimsta ir auga visi gyviai?! Ir meistriškumas menuose: argi nežinome, jog, ką šis dievas pamoko, tas garsėja ir spindi, o prie ko Erotas neprisiliečia, to nei girdėti, nei matyti? Žinia, kad šaudymo, gydymo ir pranašavimo menus Apolonas atrado vedamas geismo ir Eroto, – tad ir šį dievą reikėtų

b laikyti Eroto mokiniu, kaip ir Mūzas dėl jų meno, He-faistą – kalvystės, Atėnę – dėl audimo, o Dzeusą – dėl meno *dievus ir žmones valdyti*. Štai taip susitvarkė dievų reikalai, gimus Erotui (aišku, kad *grožio* siekiančiam Erotui, nes bjaurumas jam svetimas), o iki tol, kaip pradžioje minėjau, dievams nutiko daug baisumų, mat viešpatavo Anankė. O gimus šiam dievui, iš erotinės meilės grožiui radosi visos gėrybės – ir dievų, ir žmonių.

c Štai, todėl, Faidrai, mano manymu, pirmiausiai Erotas pats yra gražiausias ir geriausias, be to, visiems kitiems teikia tokias gėrybes. Panorau netgi šį bei tą sucliuoti: tai jis *kuria taiką žmonėms, o jūroj ramybę, giedrą, vėjus suguldo į guolį, varge užmigdina...*

d Jis svetimumą iš mūsų išlieja, artumą įlieja, jis visų tokių sueigų sambūrių steigėjas; šventėje, šokyj, dainoj, aukoj jis vadovas; romumo teikėjas, šiurkštumo trėmėjas; dosnus prielankumo, šykštus priešiškumo, gerųjų paspirtis, išminčių reginys, dievų žavesys; nuskriaustųjų geidžiamybė, apdovanotųjų brangenybė; Lepumo, Prabangumo, Gležnumo, Grakštumo, Geismo, Ilgesio tėvas; geriesiems rūpestingas, blogiesiems abejingas; rūpestyje, išgastyje, ilgesyje, žodyje – vairininkas, sąjungininkas, kariautojas, gelbėtojas geriausias; visų dievų ir žmonių vyresnybė, vadas

gražiausias ir geriausias, kiekvienam žmogui sicktinąs ir gražiai apgiedotinas, įsiliejant į visų dievų ir žmonių mintis kerinčią jo giesmę.

Tokia kalba, Faidrai, rebūnie mano atnaša dievui: kaip įmanydamas atseikėjau jon žaismingumo ir rimtumo.“

Po Agatono kalbos, visi, kaip pasakojo Aristodemas, sveikino jaunuolį: tokia kalba ir pačiam jam, ir dievui deranti. Sokratas, žvilgtelėjęs į Eriksimachą, pasakė: „Akumeno vaike, manai, išgąščio to išgąstingo be pagrindo būta? Argi ne pranašiška ką tik kalbėjau, kad Agatonas pasakys nuostabią kalbą, ir aš nežinosiu, ką daryti?“ „Manau, jog viena išties pasakei pranašiška – dėl geros Agatono kalbos, bet kad nežinosi, ką daryti, – netikiu, kad gerai išpranašavai.“ „Kaip gi, o laimingasai, kitaip galėtų būti man ar b bet kam kitam turinčiam kalbėti po tokios gražios ir turtingos kalbos! Ne viskas vienodai nuostabiai buvo pasakyta, tačiau pabaiga!... Kas galėtų likti nesukrėstas tų žodžių ir posakių grožio?! Aš bent supratęs, jog pats nesugebėsiu pasakyti nieko, nors iš tolo prilygstančio jų grožiui, ko gero sprukčiau iš gėdos, jei tik rasčiau būdą. Ši kalba taip c priminė man Gorgiją, kad tiesiog buvau patyręs tai, apie ką pasakoja Homeras: išsigandau, kad baigdamas Agatonas ant mano kalbos neužsiundyto Gorgijo, baisiojo kalbovo, galvos ir nepaverstų manęs akmeniu, atėmęs žadą.

Tada supratau, koks vis dėlto buvau juokingas, kai pažadėjau kartu su jumis, atėjus mano cilei, liaupsinti Erotą d ir dar tariausi esąs erotiškųjų dalykų žinovas! Vadinasi, nė nenutuokiau apie reikalą, – kaip reikia girti kokį nors da-

lyką. Aš, žioplų, maniau, jog apie liaupsinamąjį visuomet reikią kalbėti tiesą, ir kad tai esąs pagrindas, ir jau iš šios tiesos tenka rinktis, kas gražiausia ir kuo tinkamiausiai tai išdėstyti. Net didžiavausi savimi: pasakysiu gerą kalbą, žinojau juk tiesą, kaip girti dalyką! Bet, regisi, gražiai ką nors girti bus kas kita. Gražiai ką nors girti reiškia skirti dalykui visa, kas didingiausia ir gražiausia, – ar iš tiesų taip būtų, ar nebūtų. Jei netiesa, – pasirodo, didelio čia daikto! Regis, buvo pasakyta, kad kiekvienas *tarytum* liaupsintų Erotą, bet nebuvo sakyta iš tikro jį liaupsinti. Todėl, manding, ir verčiate Erotui visa ką – visos kalbos geros: jis ir toks, ir štai kokių dalykų priežastis! Kad tik pasirodytų kuo gražiausias ir geriausias, – aišku, kad neišmanėliams. Ne jau tikriems žinovams? Nieko nepasakysi, – gražios, iškilmingos liaupsės. Bet aš aiškiai nenučiuokiau apie tokį liaupsinimo būdą. Nenučiuokiau, todėl pasižadėjau ir pats, sulaukęs savo eilės, jį girti. Vadinasi, *liežuvis žadėjo, ne protas*. Ką gi, sudie, pažade! Šitokiu būdu tikrai negalėsiu liaupsinti: tiesiog neįstengčiau. Vis dėlto tiesą, jei norite, sutikčiau pasakyti, – savaip, nesilygiuodamas į jūsiškes kalbas; nenorėčiau pasirodyti juokingas. Žiūrėk tad, Faidrai, ar reikalinga tau ir tokia kalba, – išgirstum apie Erotą tiesą, tik žodžiai ir posakių deriniai būtų tokie, kokie pirmi ateitų į galvą?“

Faidras ir visi kiti, pasakojo Aristodemas, ragino jį kalbėti taip, kaip paties supratimu derėtų. „Tad, Faidrai, dar leiski man paklausinėti Agatono, – prieš pradėdamas norėčiau, kad jis man šį tą pripažintų.“ „Žinoma, – atsakė Faidras, – klausinėk.“

Tada Sokratas pradėjęs maždaug taip: „Mielasai Agatonai, man patiko tavo kalbos įžanga: gerai pasakei, kad pirma reikia parodyti, kas toks yra pats Erotas, o paskui jo darbus, – tiesiog nuostabi pradžia. Na tai pasakyk man apie Erotą, – tiek visko gražiai ir įspūdingai pripasakojai, koks jis yra, – pasakyk dar ir štai ką: Ar Erotas yra toks, kad būtų *kieno nors* meilė, ar niekieno? Klausiu ne apie tai, ar jis yra kokios nors motinos ar kokio nors tėvo, – juokinga būtų klausti, ar Erotas yra motinos arba tėvo meilė, – bet to paties, ko galėčiau paklausti apie patį „tėvą“: ar „tėvas“ yra kieno nors tėvas, ar niekieno? Neabejoju, jei norėtum gerai atsakyti, pasakytum, jog „tėvas“ yra sūnaus ar dukros tėvas. Tiesa?“

– Žinoma, – pasakė Agatonas.

– Turbūt ir apie „motiną“ taip pat atsakytum?

Agatonas ir čia sutiko.

„Tada atsakyk man dar dėl kai ko, idant geriau suprastum, ko noriu. Jei paklausčiau: Na, o „brolis“, pats tai, kas yra [brolis], ar yra kieno nors brolis, ar nėra?“

Atsakė, kad yra.

– Turbūt brolio ar sesers?

Sutiko.

– Tad pamėgink ir apie Erotą pasakyti: Ar Erotas yra kieno nors meilė, ar niekieno?

– Aišku, kad kieno nors.

– Gerai, *kieno nors*. Turėk tai galvoje ir nepamiršk. Man tik tiek pasakyk: Ar Erotas geidžia to dalyko, kurio meilė jis yra? O gal negeidžia?

– Žinoma, geidžia, – pasakė Agatonas.

– Ar jis turi tą dalyką, kurio geidžia ir myli, ir vis dėlto jo geidžia ir myli? O gal neturi?

– Neturi. Bent panašu į tai, – atsakė anas.

– Bet žiūrėk, – tęsė Sokratas, – gal ne „panašu“, o „bū-tina“: geidžiama to, ko stokojama, o kai nestokojama, – geidžia? Pačiam man, Agatonai, atrodo, jog tai tiesiog nepaprastai „bū-tina“. O kaip tau?

– Ir man atrodo, kad bū-tina.

– Teisingai sakai. Na, o ar norėtų kas nors būti aukš-tas, būdamas aukštas? Arba stiprus, būdamas stiprus?

– Negalimas daiktas, sprendžiant iš to, dėl ko sutarta.

– Tikriausiai nestokotų šito, jau toks būdamas.

– Tiesa.

– Matai, jei kas nors, kad ir būdamas stiprus, norėtų būti stiprus, – kalbėjo Sokratas, – arba, būdamas vikrus, norėtų būti vikrus, arba, būdamas sveikas, – sveikas... Galimas daiktas, kas nors pamanytų apie šiuos ir kitus panašius dalykus, kad, tokie būdami bei tai turintys žmonės, dar ir *geidžia* šių turimų dalykų. Tam ir kalbu, kad tai mūsų nesuklaidintų. Juk tokie žmonės, – pamąstytk, Agatonai, – esamu laiku privalo turėti visa tai, ką turi, – nori jie to, ar nenori. Kas gi galėtų *geisti* tokio daikto? O jei kas nors sakytų: „Esu sveikas, ir noriu būti sveikas, esu turtingas, ir noriu būti turtingas, – geidžiu kaip tik to, ką turiu!“, – mes jam pasakytume: „Žmogau, turi įsigijęs turtą, sveikata, stiprybę ir ateityje nori jų turėti, – juk dabartyje, nori ar nenori, jau turi. Pagalvok: sakydamas ‘Geidžiu dabar turimų dalykų’, – ar kartais nesakai ‘Noriu ir ateityje turėti dabar turimus dalykus?’“ Ar jis nesutiktų?

– Agatonas, – pasakojo Aristodemas, – sutiko, o Sokratas tęsė.

– Ar norėti ateityje išsaugoti turimus dalykus nereiškia mylėti tai, ko dar neturi įgijęs?

– Žinoma, – tarė.

– Vadinasi, ir šis, ir kiekvienas geidžiantis žmogus geidžia to, ko nėra, ko jis neturi? Ko jis neturi, kuo pats nėra ir ko stokojama, tokių dalykų ir [siekia] jo geismas bei jo meilė?

– Žinoma, – pasakė anas.

– Na gi, – kalbėjo Sokratas, – pakartokime, dėl ko sutarėme: pirma, Erotas yra ko nors meilė; antra, – tokių dalykų, kokių pats stokojama. Ar ne taip?

– Taip, – atsakė.

– Dabar prisimink, kokių dalykų meilė, anot tavo kalbos, yra Erotas? Jei nori, pats tau priminsiu. Manding, kalbėjai maždaug tai, kad dievų reikalai susitvarkė dėl grožio siekio, – juk negalėtų būti bjaurių dalykų siekiančios meilės. Ar ne panašiai kalbėjai?

– Taip ir kalbėjau, – pasakė Agatonas.

– Puiku, bičiuli, – tęsė Sokratas. – Ar tai nereiškia, jog Erotas turėtų būti grožio meilė, ne bjaurumo?

Anas sutiko.

– O mes sutarėme, kad mylima tai, ko stokojama ir b neturima?

– Taip, – tarė.

– Vadinasi, Erotas stokojama ir neturi grožio.

– Bū-tina pripažinti, – pasakė anas.

– O jei taip, ar pavadinsi gražiu grožio stokojantį ir visai jo neturintį daiktą?

– Tikrai ne.

– O jei taip, ar vis dar pripažįsti Erotą gražiu?

Agatonas pasakęs: „Bijau, Sokratai, kad neišmanau nieko iš to, apie ką kalbėjau.“

c – Bet kalbėjai gražiai, Agatonai, – tarė. – Vis dėlto dar vienas klausimėlis: ar nemanai, jog kas gera, yra ir gražu?

– Manau.

– Tad, jei Erotas stokoja grožio, o kas gera yra gražu, jis ir gėrio turėtų stokoti?

– Neįstengčiau tau priešintis, Sokratai. Tebūnie, kaip sakai, – atsakė.

– Ne, ne, mylimasai Agatonai: tiesai neįstengi priešintis, Sokratui visai nesunku pasipriešinti.

d Dabar tave palieku. O kalbą apie Erotą... Kadaisė girdėjau ją iš mantinietės moters – Diotimos, šių ir daugelio kitų dalykų žinovės: sykį, gresiant marui, jos dėka atėniečiai aukomis dešimčiai metų nustūmė maro ligos protrūkį... Ji ir mane mokė erotiškųjų dalykų. Jos tad sakytą kalbą ir pamėginsiu jums atpasakoti, o remdamasis mūsų su Agatonu sutartais dalykais, toliau jau pasakosiu vienas, kaip mokėsiu. Išties, kaip pats paaškinai, Agatonai, reikia pirma aptarti e patį Erotą: kas jis ir koks, o paskui – jo darbus. Manau, kad patogiausia eiti tuo pačiu keliu, kuriuo kadaisė kvosdama mane ėjo ana svetimšalė. Mat aš jai sakiau bemaž tą patį, ką man dabar Agatonas: Erotas esąs didis dievas, Erotas – grožio meilė. O ji man tais pačiais svarstymais, kaip aš dabar Agatonui, įrodė, jog, priešingai, iš mano paties svarstymo plaukia, kad jis nei gražus, nei geras.

Aš pasakiau:

– Kaip gali taip kalbėti, Diotima? Vadinasi, Erotas bjaurus ir blogas?

Ji tarė:

– Gal nepikržodžiauk! Manai, jei kas nėra gražu, būtinai turi būti bjauru?

– Žinoma!

202

– O kas ne išmintis, – neišmanymas? Ar nesi pastebėjęs, jog esama kažko tarp išminties ir neišmanymo?

– Kas tai?

– Turėti teisingą nuomonę, nors ir nesugebant pateikti paaškinimo. Ar nežinai, – paklausė, – jog tai nebus nei žinojimas (nejaugi nepaašškintas daiktas gali būti žinojimas?), nei neišmanymas (argi prie tikrovės prisiliečiantis dalykas gali būti neišmanymas?) Tad teisinga nuomonė tikriausiai ir bus toks dalykas tarp pažinimo ir neišmanymo.

– Teisingai kalbi, – atsakiau aš.

– Tad ir neversk to, kas nėra gražu, būti bjauriu, o kas nėra gera, blogu. Tas pat ir su Erotu: jei pats sutinki jį nesant nei gerą, nei gražų, dėl to visai neturėtum manyti, kad jis privalo būti bjaurus ir blogas. Ne, jis yra kažkas tarp šių dviejų dalykų.

– Bet juk visi, – pasakiau aš, – pripažįsta jį didžiu dievu!

– Kalbi apie visus išmanančiuosius, – paklausė ji, – ar ir neišmanančius?

– Tiesiog visi!

Ji nusijuokė:

– Ir kaip gi, Sokratai, didžiu dievu jį pripažintų žmonės, kurie nė dievu jo nelaiko?

– Kas tai per žmonės? – paklausiau.

– Vienas tu, kita – aš.

Paklausiau:

– Ką turi omenyje?

Ji atsakė:

– Tai labai paprasta. Na, pasakyk man: ar nelaikai visų dievų laimingais ir gražiais? Ar drįstum teigti kurį nors dievą nesant gražų ir laimingą?

– Dievaži, nedrįsčiau, – pasakiau.

– O laimingaisiais laikai tuos, kurie turi kas gera ir kas gražu?

– Žinoma.

d – Bet dėl Eroto juk sutikai, kad stokodamas to, kas gera ir gražu, jis geidžia būtent to, ko stokoja?

– Išties sutikau.

– Tai kaip gi jis galėtų būti dievas, nerurėdamas to, kas gražu ir gera?

– Atrodo, niekaip negalėtų.

– Matai, pats nelaikai Eroto dievu.

– Kas gi galėtų būti Erotas? – paklausiau. – Mirtingasis?

– Nieko panašaus.

– Tai kas?

– Kaip ir anksčiau minėti dalykai, – atsakė ji, – jis tarp mirtingumo ir nemirtingumo.

– Kas gi tai, Diotima?

e – Jis, Sokratai, – didis daimonas, juk daimoniškos būtybės visad yra tarp dievo ir mirtingojo.

– O kokios yra daimono galios? – paklausiau.

– Jis išverčia ir perduoda dievams iš žmonių, o žmonėms iš dievų: iš žmonių maldas ir aukas, iš dievų – įsaky-

mus ir atlygį už aukas. Būdamas tarp jų, jis užpildo tarpą, taip kad visuma įgyja vidinį ryšį. Per jį vyksta visas pranašavimo ir šventikų menas: visa, kas syja su aukomis, išventinimais, kerais, visas pranašavimas ir burtininkavimas. Dievas su žmogumi nesusisiečia; visas dievų bendravimas ir kalbėjimasis su žmonėmis, budinčiais ir miegančiais, vyksta per daimonus. Kas išmano tokius dalykus, yra daimoniškas žmogus, o ką nors kita, meną ar kokį nors amatą išmanantysis – paprastas darbininkas. Šių daimonų daug ir įvairių. Vienas jų – Erotas.

– O kas, – paklausiau aš, – jo tėvas ir motina?

– Tai ilgokas pasakojimas, – pasakė ji, – vis dėlto paseksiu tau... Gimus Afroditei, dievai surengė puotą. Su jais buvo ir Išmonės sūnus Išteklius. Dievams pasivaišinus, Skurdybė, kaip įprasta per iškilmes, atėjo išmaldos ir įsitaisë prie durų. Tuo metu Išteklius, apsvaigęs nuo nektaro (vyno mat dar nebuvo), išėjo Dzeuso sodan ir apsunkęs nusnūdo. Tada Skurdybė nepritekliuje sugalvojo susilaukti vaiko nuo Ištekliaus, atsigulė prie jo ir pradėjo Erotą. Todėl Erotas ir tapo Afroditės palydovu bei tarnu, nes buvo pradėtas per jos gimtadienį, be to, jis apsigimęs grožio mylėtojas, o Afroditė graži.

Gimęs iš Ištekliaus ir Skurdybės, Erotas susilaukė štai tokio likimo: pirmiausia, jis amžinas skurdžius ir toli gražu nei švelnus, nei gražus, kaip paprastai mano žmonės. Priešingai, jis grubus, šiurkštus, basas, benamis, miega be pastogės, ant žemės, nepasiklojęs, prie durų, pakelėse, – tikras savo motinos vaikas, amžinas stokos sugyventinis. Antra vertus, tėvo pavyzdžiu taiko į tai, kas gražu ir gera,

drąsus, ūmus, smarkus, nuostabus medžiotojas, nuolat rezgas kokias nors pinkles, geidus pažinimo ir randas į jį kelią, visą gyvenimą filosofuoja, nuostabus žyniuonis, burtininkas, sofistai. Gimęs nei nemirtingas, nei maruolis, jis tą pačią dieną tai gyvena klestėdamas, jei turi išteklių, tai miršta, bet vėl atgimsta dėl tėvo prigimties; visi jo ištekliai nuteka, tad Erotas niekad nebūna nei skurdus, nei išteklingas.

Be to, jis – tarp išminties ir neišmanymo. Šit kaip yra: joks dievas nėra nei filosofas – [išminties mylėtojas], nei geidžia tapti išminčiumi, – ir taip yra. Nėra filosofas nė kas kitas, kas jau yra išminčius. Antra vertus, neišmanėliai taip pat nei myli išmintį, nei geidžia tapti išminčiais, – tuo ir baises neišmanymas: nebūdamas nei gražus bei geras, nei protingas vaizduojiesi, kad nieko tau netrūksta; o neįtardamas stokos ir negeidi to, ko, paties manymu, nestokoji.

– Kas gi, – paklausiau, – imasi filosofijos, jei nei išminčiai, nei neišmanėliai išminties nemyli.

– Jau ir vaikas suprastų, – esantieji tarp šių dviejų. Vienas jų būtų Erotas. Juk išmintis – vienas gražiausių dalykų, o Erotas – meilė grožiui, tad jis privalo būti filosofu, o būdamas filosofu, išsitemti tarp išminčiaus ir neišmanėlio. Dėl to vėl kalta jo kilmė: tėvas išmintingas ir išteklingas, o motina neišmintinga ir neištekli.

Tokia tad, mielas Sokratai, šio daimono prigimtis. Bet ir tavo nuomonė apie Erotą manęs nestebina: sprendžiant iš tavo žodžių, laikui Erotą ne mylinčia, bet mylima [būtybe]. Todėl, manau, jis ir atrodė tau gražių gražiausias. Mat įsimylima tai, kas iš tiesų gražu, švelnu, tobula ir pa-

vydėtinai laiminga. Bet įsimylėjęs turi kitą pavidalą, – tokį, kaip aš tau papasakojau.

– Tebūnie, atvykėle, – tariau, – tu teisi. Bet jei Erotas yra toks, kokią naudą iš jo turi žmonės?

– Dabar, – atsakė ji, – ir šito pasistengsiu tave, Sokratai, pamokyti. Taigi Erotas yra štai toks bei tokios kilmės ir, kaip pats tvirtini, jis – meilė tam, kas gražu. O jei kas mūsų paklaustų: „Sokratui ir Diotima, kas yra *meilė tam, kas gražu*?“ Arba, dar aiškiau: „Mylintysis tai, kas gražu, geidžia. Ko jis geidžia?“

Atsakiau:

– Kad tai jam priklausytų.

– Bet toks atsakymas prašyte prašosi kito klausimo: „Ką jis turės, gavęs tai, kas gražu?“

Pasakiau, kad negalėčiau iškart į šį klausimą atsakyti.

– O jei, vietoje „gražu“ paėmęs „gera“, kas nors tavęs paklaustų: „Žiūrėk, Sokratai: Mylintysis tai, kas gera, geidžia. Ko jis geidžia?“

– Kad tai jam priklausytų.

– O ką jis turės, gavęs tai, kas gera?

– Į tai ne taip keblu atsakyti, – tariau, – jis bus laimingas.

– Išties, laimingieji laimingi todėl, kad gavo tai, kas gera, – vadinasi, neberekės klausti: „Ko nori norintysis tapti laimingu?“ Regis, šis atsakymas galutinai išsprendžia klausimą.

– Tiesa, – pasakiau aš.

– Toks noras ir tokia meilė, – manai, kad tai bendra visiems žmonėms? Manai, visi visada nori turėti tai, kas gera? Ar kaip kitaip?

– Manau, kad taip ir yra – atsakiau, – tai visiems bendra.

- Kodėl gi, Sokratai, - paklausė ji, - ne apie visus sabome, jog jie myli, jeigu visi ir visada myli ir geidžia to paties, bet apie vienus sakome, kad myli, apie kitus, - ne?

- Pats stebiuosi.

- Nesistebėk, - pasakė. - Mes tiesiog atskiriame vieną meilės rūšį ir, taikydami jai visumos vardą, vadiname ją „meile“, o visa kita vadiname visokiais kitais vardais.

- Kaip tai? - paklausiau aš.

- Taip pat, kaip su kūryba: žinai, jog „kūryba“ - platus dalykas; visa, dėl ko iš nebūties kas nors pereina į būtį, yra kūryba, vadinasi, visų amatų darbai yra kūryba, o visi jų darbininkai - kūrėjai.

- Išties.

- Ir vis dėlto, - tęsė ji, - žinai, jog jie nevadinami kūrėjais, bet turi įvairius kitus vardus, o visumos vardu vadinama viena iš visos kūrybos išskirta muzikos ir eiliavimo dalis: juk ji vienintelė vadinama „kūryba“ ir tik šios kūrybos dalies darbininkai - „kūrėjais“.

- Išties, - pasakiau.

- Taigi, tas pat su meile: apskritai visoks gero ir laimės troškimas kiekvienam yra *meilė galingoji, meilė klastingoji*, bet apie einančius jos link įvairiais kitais keliais - pelnijimosi, pomėgio lavinti kūną ar išminties meilės, - nesakoma „išsimylėjė“, „išsimylėjėliai“, ir tik uoliai einantys tam tikro vieno meilės pavidalo keliu pasilaiko sau visumos vardą - „meilė“, „mylėti“, „išsimylėjėliai“.

- Ko gero, būsi teisi, - sutikau aš.

- Girdėti teigiant, esą myli ieškantieji savo pusės. Bet aš tegaliu teigti, jog meilė nėra nei pusės, nei visumos meilė,

nebent, bičiuli, kartais tas daiktas išties būtų geras. Žmonės ir savo rankas bei kojas sutinka nupjauti, jei šios nuosavos galūnės jiems atrodo niekam tikusios, - mat kiekvieną, taip aš manau, traukia ne tai, kas sava (nebent artimu ir nuosavu vadintum gerį, o svetimu - blogį); ką žmonės myli, yra ne kas kita, kaip gėris. O gal kitaip manai? 206

- Dievaži, tikrai ne, - atsakiau.

- Tad ar pakanka, - tęsė ji, - tiesiog pasakyti, kad mylintieji geidžia gėrio?

- Taip, - atsakiau.

- Argi nereikia pridurti, - pasakė, - „ir kad tas gėris jiems priklausytų“?

- Reikia.

- O gal ne tik „priklausytų“, bet ir „amžinai priklausytų“.

- Ir tai pridurkime.

- Vadinasi, viską sudėjus, meilė yra troškimas amžinai turėti gerį.

- Tikrų tikriausiai, - pasakiau.

- O jei meilė visada yra toks dalykas, - tęsė ji, - tai b kokiū būdu ir kokia veikla šito siekiančiųjų pastangos ir uolumas būtų pavadintas meile? Koks tai galėtų būti darbas? Gali pasakyti?

- Jei galėčiau, - atsakiau, - nesistebėčiau tavo, Diotima, išmintimi ir nesilankyčiau pas tave tikėdamasis šito išmokti.

- Tada aš tau pasakysiu, - tarė. - Tai yra gimdymas grožyje, - ir kūnu, ir siela.

- Tavo žodžiams reikia pranašysčių aiškintojo, - pasakiau, - aš nieko nesuprantu.

c – Gerai, pasakysiu aiškiau, – tarė. – Reikalas tas, jog visi žmonės nešiojasi vaisių, – ir kūne, ir sieloje, tad, sulaukus tam tikro amžiaus, mūsų prigimtis trokšta gimdyti. Bet ji negali gimdyti bjaurume, – tik grožyje. Juk vyro ir moters suėitis yra gimdymas, o gimdymas – dieviškas dalykas; šis nėštumas ir gimdymas – tai mariojo padaro d nemarumas. Tai negali įvykti nedarnoje, bet bjaurumas niekad nedera prie dieviškumo, o grožis – dera: Grožybė yra gimdymo Moira ir Eilecitiija. Todėl šalia grožio atsidūrusi nėščia būtybė nudžiunga, pralinksmeja ir atsipalaiduoja, ima gimdyti ir pagimdo vaisių, o susidūrusi su bjaurumu paniurusi ir nuliūdusi susitraukia, nususuka, susigūžia ir negimdo, bet kankinasi tebenešiodama sutūrėtą vaisių. To d dėl nėščias galudienes būtybes taip uždega grožis: grožio turėtojas gali išvaduoti jas nuo didžiausių gimdymo kančių. Mar meilė, Sokratai, – tęsė ji, – nėra tai, kuo ją laikai, – ne grožio siekis.

– Tuomet kas?

– Tai siekis gimdyti ir pagimdyti vaisių grožyje.

– Gali būti, – tariau.

– Tikrai taip, – pasakė ji. – Kodėl būtent *gimdyti*? Todėl, kad marijai būtybei gimdymas – tai amžinumas ir nemarumas. Sutarėme juk, kad kartu su gėriu būtinai trokštama nemirtingumo, jei tik meilė išties yra siekis amžinai turėti gėrį. Šitaip samprotaudami, privalome pripažinti, jog meilė siekia dar ir nemirtingumo.

207 Viso šito ji mane mokė kalbėdama apie meilės dalykus, o sykį paklausė: „Kaip manai, Sokratai, kokia šios meilės ir šio geismo priežastis? Ar nematai, kokia keista visų gim-

dyti įsigeidusių gyvūnų būseną: ir keturkojai, ir sparnuo- b čiai tiesiog nesveikuoja ir meilės būsenoje geidžia pirma susieiti, paskui maitinti jauniklius. Dėl jų ir patys silpniausieji pasirenę grumtis su stipriausiais, pasirenę mirti, patys kenčia badą, kad juos išmaitintų, gali bet ką padaryti. Dėl žmonių galėtum pamanyti, jog jie taip elgiasi protaudami, – bet žvėrys?... Kokia tokios jų meilės būsenos prie- c žastis? Ar gali pasakyti?“

Aš vėl atsakiau nežinąs. O ji pasakė: „Tad tu ketini vieną dieną tapti meilės dalykų žinovu, šito nesuvokęs?“ „Bet todėl, Diotima, – tik ką sakiau, – ir lankausi pas tave, – žinau, kad man reikia mokytojų! Na gi, pasakyk, kokia šito ir kitų meilės dalykų priežastis!“

„Jei tiki, kad prigimtinis meilės siekis yra tai, dėl ko jau daug kartų sutarėme, neturėtum stebėtis: čia pagal tą d pačią taisyklę mirtingoji prigimtis kiek įmanydama siekia būti amžina ir nemirtinga. O geba ji tai vieninteliu būdu – gimdydama bei nuolat palikdama nauja vietoje seno. Juk ir tuo laiku, kuris vadinamas kievienos paskiros ir vis tos pačios būtybės gyvenimu, – antai, žmogus laikomas tuo pačiu nuo vaikystės ligi senatvės, tačiau, nors ir vadinamas taip pat, savyje jis niekad neturi to paties, bet nuolat atsinaujina, kažko netekdamas: plaukuose, mėsoje, kauluose, e kraujuje ir apskritai visame kūne... Ir ne tik kūne, bet ir sieloje: nuotaikos, būdas, nuomonės, siekiai, džiaugsmi, skausmai, baimės, – niekas niekam nelieka tokie patys; viena gimsta, kita nyksta. Daug keisčiau tai, kad ir žinios: ne tik vienokios mumyse gimsta, kitokios nyksta, tad nė 208 žiniomis niekad nesame tokie patys, – bet tas pats nu-

tinka ir kiekvienam paskiram žinojimui. Juk tai, kas vadinama pratybomis, reikalinga, kadangi žinojimas pasitraukia, mat užmarštis – tai žinojimo pasitraukimas, o pratybos pasitraukusį atminimą keičia nauju ir išsaugo žinojimą taip, kad atrodo, jog jis tebėra tas pats. Mat mirtinga būtybė visuomet išlieka šitokiu būdu: nelieka visada visai ta pati, kaip dieviška, bet kas pasitraukia ir sensta palieka naują, tokią, kokia pati buvo. Tokiu tad būdu, Sokratai, mirtinga būtybė dalyvauja nemirtingume, ir jos kūnas, ir visa kita; nemirtingoji – kitaip. Tad ir nesistebėk, kad kiekviena būtybė iš prigimties brangina savo aržalą: šis stropumas, ši meilė, neatskiriama kiekvienos būtybės palydovė, tarnauja nemirtingumui.“

Išklausęs šį aiškinimą, nustebau ir paklausiau: „Na, gerai, – tariau, – išmintingoji Diotima, o ar iš tiesų taip yra?“
 O ji, kaip tikri sofistai: „Neabejok, – sako, – Sokratai. Pažvelgęs į žmonių garbėtrošką, taip pat stebėsi jos nesuvokiamumu, jei neprisiminsi mano žodžių, turėdamas galvoje, kaip neįprastai žmones nuteikia meilė bei troškimas išgarsinti savo vardą ir *amžiams nemariąją šlovę palik-
 ti*. Dėl šito dar labiau nei dėl vaikų jie pasirengę patirti bet kokį pavojų, eikvoti turtą, kęsti bet kokį vargą, dėl to ir numirtų. Manai, – tęsė ji, – Alkestidė būtų mirusi už Admetą, Achilas – Patrokliui įkandin, o jūsiškis Kodras – būsimosios palikuonių karalystės vardan, jei nebūtų tikėjęsi amžinosios savo šaunumo atminties, kurią mes šiandien turime? Tikrai ne! Manau, kad visi viską daro dėl nemaraus šaunumo ir vardo šlovės, – kuo žmogus geresnis, juo labiau, nes žmonės geidžia nemirtingumo.“

Tie, kas vaisių nešiojasi kūne, – kalbėjo ji, – labiau linksta į moteris: šitaip atsiduodami meilei, jie tikisi *visiems ateities laikams* pasirūpinti nemarumo, atminimo ir gero vės. O nėstieji siela... Esama juk, – tarė, – siela dar labiau už kūną nėščių žmonių, nešiojančių tai, ką pradėti ir gimdyti dera sielai. Ką jai dera gimdyti? Pažinimą ir kiekvieną kitą dorybę. Šių dalykų gimdytojai esti visi poetai, o iš amatininkų tie, kurie vadinami išradėjais. Bet pats didžiausias ir gražiausias pažinimas – kaip tvarkyti valstybes ir namus; jis turi santūrumo ir teisingumo vardą. Jei toks dieviškas žmogus, nuo jaunumės sieloje nešiojasi vaisių ir sulaukęs tinkamo amžiaus įsigeidžia pagimdyti palikuonį, manau, kad ir jis aplinkui ieško grožio, kad jame gimdytų, nes bjaurume jis niekad negalės gimdyti. Dėl šio tad nėštumo gražūs kūnai jį traukia labiau nei bjaurūs, o sutikęs dar ir gražią, kilnią bei geros prigimties sielą, jis stipriai prie jų dviejų prisiriša; su tokiu žmogumi jis iškart randa, kokiais žodžiais prabilti apie dorybę, apie tai, kam turi atsidėti taurus žmogus ir kokių darbų imtis, ir pradeda jį auklėti. Manau, kad prisilietęs prie grožio ir bendraudamas su juo, toks žmogus pagimdo ilgai nešiotą vaisių, ir arti, ir toli būdamas vis prisimena bei drauge su juo augina pagimdytąjį palikuonį. Todėl šiuos žmones sieja daug didesnė bendrystė ir stipresnis prielankumas nei bendra tėvystė, nes gražesni bei nemirtingesni yra ir bendri judviejų vaikai. Kiekvienas mieliau sutiktų turėti tokių vaikų, nei žmogiškosios padermės palikuonių, jei prisimintų Homerą, Hesiodą ir kitus didžiuosius poetus: kokių pavydėtinų jie paliko aržalų: jos neša poetams amžiną šlovę ir atminimą, nes pačios

yra nemirtingos. Arba dar pažiūrėk, kokių vaikų Likurgas paliko Spartoje, – Spartos ir kone visos Graikijos gelbėtojus! Pas jus taip pat gerbiamas įstatymų gimdytojas Solonas. Ir daug kur kitur, ir pas graikus, ir svetur, gerbiami vyrai, apreiškę pasauliui gausybę gražių darbų, gimdydami įvairiopa šaunumą. Dėl tokių vaikų tūlas pagerbtas šventove, o dėl žmogiškos padermės palikuonių niekas dar to nesulaukė.

210 Į šiuos meilės slėpinius tikriausiai ir tu, Sokratai, galėtum būti išventintas, bet į tobuluosius regėjimo slėpinius, dėl kurių, jei einama teisingu keliu, žengiamas ir šis žingsnis, – nežinau, ar pajėgtum... Vis dėlto kuo stropiausiai sieksiu tau papasakoti, o tu pasistenk sekti, jei pajėgsi. Reikia, kad pirmas žingsnis, – kalbėjo ji, – teisingai einant prie šio tikslo, jaunystėje būtų žengtas gražių kūnų link. Jei vedamasis vedamas teisingu keliu, pradžioje jis turi mylėti vieną kūną ir jame gimdyti gražias kalbas, paskui jis turi suvokti, kad bet kuriame kūne esantis grožis giminiškas kitame kūne esančiam grožiui ir, jei ieškoma išvaizdos grožio, būtų labai kvaila visuose kūnuose esančio grožio nelaikyti vienu ir tuo pačiu. Tai suvokęs, jis turi tapti visų gražių kūnų mylėtoju, o vieną nebe taip stipriai ir įtemptai mylėti, žiūrėdamas į jį iš aukštai lyg į menkavertį daiktą. Paskui reikės, kad sielose esantį grožį jis laikytų vertingesniu už kūne esantįjį, ir kad doros sielos, tegu ir nekažinkokios žydinčios išvaizdos žmogaus pakaktų, kad jį mylėtų, rūpintųsi ir gimdytų kalbas, jaunuolius darysiančias geresnius. Tada jis būtų priverstas išvysti darbuose ir įstatymuose esantį grožį bei pamaryti, kad jis visur tos pačios prigimties, idant

nieku imtų laikyti kūno grožį. O po darbų reikės jį atvesti prie mokslų, idant išvystų ir mokslų grožį ir, žiūrėdamas į tokias grožio platybes, liautųsi buvęs menkas, vertesnio žodžio neturįs tarnas, vergiškai prisirišęs prie vieno berniūkščio, kokio nors žmogaus ar vieno darbo grožio. Atsigręžęs į plačią grožio jūrą, regėdamas ją nepavydžioje išminties meilėje, jis gimdytų gausias, gražias ir didingas kalbas bei mintis, kol sustiprėjęs ir išaugęs galėtų išvysti vieną vienintelį mokslą – štai kokio grožio mokslą...

Tik pasistenk, – pasakė ji man, – būti kuo atidesnis. Paeiliui bei teisingai regėjęs gražius dalykus ir iki šios vietos meilės keliu vadovo nuvestas žmogus, žengdamas paskutinius šio kelio žingsnius staiga išvys nuostabios prigimties grožį, – tą patį, Sokratai, vardan kurio kentėti visi ligtoliniai vargai: pirmiausia, neatsirandantį ir nežūvantį, neaugantį ir nenykstantį, bet amžinai esantį, be to, ne *vienai* gražų, o *kitaip* bjaurų, ne *kartais* gražų, o *kitąsyk* ne, ne *tam tikru požiūriu* gražų, o *kitu* – bjaurų, ne *čia* gražų, o *kitur* bjaurų, *kai kam* gražų, kitiems ne... Grožis nesirodys jam nei lyg koks veidas, rankos ar kita kokia kūno dalis, nei lyg kokia kalba ar mokslas; manding nesirodys nei *kame* nors kitame, – antai gyvūne, žemėje, danguje ar kur *kitur*, – bėtik pats savaimė, amžinai savyje vienalytis. Visi kiti gražūs daiktai jame dalyvauja kažinkokiu tokiu būdu, kad viskam randantis ir žūvant, jis nei kiek nors auga, nei mažta, nei iš viso ką nors patiria... Kas per teisingą meilę berniukams nuo čia aukštyn žengdamas ima regėti aną grožį, bemaž paliečia tikslą. Mat tai ir bus teisingas kelias meilėn, – ar pats juo eitum, ar kitas vestų, jei pradėjęs nuo šių

gražių daiktų, vardan ano grožio tarytum laiprais kilsi vis aukšty: nuo vieno kūno prie dviejų, nuo dviejų – prie visų gražių kūnų, nuo gražių kūnų – prie gražių darbų, nuo darbų – prie gražių mokslų ir baigsi ties anuo mokslu, – ne ko nors kito, bet paties ano grožio mokslu, idant galiausiai pažintum patį tai, *kas yra gražu*.

d Šioje gyvenimo vietoje, mielasai Sokratai, – tęsė sveltimsalė mantinietė, – kur, jei ne čia, verta gyventi žmogui, regint patį grožį. Sykį išvydęs, nebemansys jį esant aukse, apdaruose, gražiuose berniukuose ar jaunuoliuose, kuriuos regėdamas šiandien pameti galvą ir esi pasirengęs, tu ir tūlas kitas, kad tik būtų galima matyti mylimąjį bei nuolat būti su juo, nevalgyti ir negerti, bet vien žiūrėti ir būti kartu.

e O ką pasakysime apie žmogų, kuriam pasisektų regėti patį grožį – gryną, tyrą, be priemaišų, nepaliestą nei žmogaus kūno, spalvų, nei kitų gausių mariųjų niekų, bet galėtų išvysti patį dievišką vienalytį grožį. Manai, kad ten žvelgiančio, reikiamu [įrankiu] į tai žiūrinčio ir su juo esančio žmogaus gyvenimas būtų menkas? Ar nepagalvoji, jog tik čia, regėdamas grožį tuo, kuo jis regimas, žmogus galės gimdyti ne dorybės pamėkles, bet tikrą dorybę, kadangi lies ne pamėklę, bet tikrovę; o pagimdęs ir išmaitinęs dorybę, jis turėtų tapti mielas dievams ir – veikiau nei kuris kitas žmogus – nemirtingas?“

b Štai ką, Faidrai ir visi kiti, pasakė man Diotima. Aš ja tikiu, o tikėdamas ir kitus stengiuosi įtikinti, kad sunku būtų rasti už Erotą geresnį talkininką šiam žmogiškosios prigimties turtui įgyti. Todėl ir teigiu, jog kiekvienas žmo-

gus privalo gerbti Erotą, pats gerbiu tai, kas su juo syja, ypatingai tam pasišvenčiu ir kitus raginu, dabar ir visuomet kiek pajėgdamas liaupsinu Eroto galią ir narsą. Tokią tad kalbą, Faidrai, jei nori, laikyk Eroto garbei pasakytomis liaupsėmis, arba pavadink kaip kitaip, kaip pačiam patinka.

Po šių Sokrato žodžių kiti jį gyrė, o Aristofanas mėgino kažką pasakyti, kadangi Sokratas savo kalboje paminėjo ir jo kalbą, kai staiga garsiai suaidėjo beldžiamos lauko durys, – tai turėjo būti lėbautojai; pasigirdo ir aulininkė. „Berniukai, – pasakęs Agatonas, – eikite pažiūrėti. Jei kas iš savų, kvieskite vidun, o jei ne, sakykite, kad nebegeriame, bet ilsimės.“ Netrukus kieme pasigirdo Alkibiado balsas. Girtut girtutėlis, jis garsiai rėkavo, klausdamas, kur Agatonas, ir reikalaudamas nuvesti jį pas Agatoną. Jį atvedė vidun kartu su jį prilaikančia aulininke ir kitais palydos žmonėmis. Alkibiadas atsistojo tarpduryje, apsvainikavęs kažkoku vešliu gebenės ir žibuoklių vainiku bei pasipuošęs galvą daugybe kaspinų. „Sveiki, vyrai! – tarė. – Gal priimsite sugėrovu labai girtą vyrą? Ar mums išeiti? Tik pirma apvainikuosime Agatoną, tam ir atėjome. Mat, – tęsė jis, – vakar negalėjau ateiti, o dabar esu čia, pasipuošęs galvą kaspinais, idant uždėčiau juos ant mokyčiausio ir gražiausio vyto galvos, – leiskite jį taip pavadinti. Gal juoksitės iš manęs, girtu žmogaus? Galite juoktis, bet aš esu tikras, kad kalbu tiesą! Tuoju pat atsakykite: pasakiau savo sąlygas, – įeinu ar ne? Gersite su manimi, ar negersite?“ Visi garsiai liepė jam įeiti ir gultis.

Agatonas pašaukė jį, tas ėjo prilaikomas savo žmonių ir traukdamas nuo galvos kaspinus, kuriuos ketino uždėti

Agatonui. Laikydamas juos prieš akis, jis nepastebėjo Sokrato ir atsisėdo šalia Agatono, tarp jo ir Sokrato (kad anas galėtų atsisėsti, Sokratas pasislinko). Atsisėdęs, pabučiuoja Agatoną ir uždeda jam kaspinus. Agatonas sako: „Berniukai, nuaukite Alkibiadą, kad atsigultų su mumis trečias.“ „Mielai, – atsakė Alkibiadas. – Bet kas gi bus trečias mūsų sugėrovas?“ Čia pat pasisuka ir pamato Sokratą. Pamatęs pašoko: „O Herakli! Kas tai?! Čia Sokratas?! Guli čia, vėl rengdamas man pasalą? Vis staiga pasirodai ten, kur mažiausiai tikėdavaisi rade būsiant! Na, kad ir šiandien, kam tu čia? Ko atsigulei šioje vietoje? Ne šalia Aristofano, ne prie kito kokio juokdario! Ne, įsigudrinai įsitaisyti prie visų gražiausio!“ „Agatonai, – atsiliepė Sokratas, – gal galėtum mane apginti: meilė šiam žmogui tapo man nemendu rūpesčiu. Nuo to laiko, kai jį pamilau, man nevalia nei dirstelėti, nei užkalbinti kokį nors gražuolį. Antraip aistringai pavydo pagautas šis žmogus krečia keisčiausias išdaigas, keikiasi ir kone mušasi. Sutaikyk mus arba gink, jei imsis jėgos, – baisiai bijau pašėlusios jo aistros.“ „Sutaisyti mūsų, – atsakė Alkibiadas, – negalima. Bet už tai atkeršysiu tau kitą sykį, o dabar, Agatonai, – tęsė jis, – duok man kaspinų, idant apvainikuočiau ir šią nuostabią galvą, kad neprikaišiotų man, tave apvainikavus, o jam, kuris ne tik užvakar, kaip tu, tačiau visada kalbomis nugali visus žmones, – jam vainiko neuždėjus.“

Tai sakydamas Alkibiadas paėmė kaspinų, uždėjo juos Sokratui ir prigulė. Prigulęs tarė: „O jūs vyrai, regis, blai-vutėliai?! Negalima šito leisti, reikia gerti! Juk sutarėme. Kol užtektinai išgersite, save išrenku išgertuvių vadovu.

Nagi, Agatonai, lai atneša, jei turi, kokią didelę taurę. Arba ne, geriau, berniuk, duoki tą didelį šaldiklį“, – pasakė Alkibiadas, pastebėjęs vieną, kuriame tilptų virš aštuonių 214 kotilų. Jį pripildžius, pirma išgėrė pats, paskui liepė įpilti Sokratui, pridurdamas: „Prieš Sokratą, vyrai, mano išmone – niekai: kad ir kiek lieptum, tiek išgers ir nepasidarys nė kiek girtesnis.“

Berniukui įpylus, Sokratas ėmė gerti. O Eriksimachas paklausė: „Ką gi mes čia darome, Alkibiadai?! Nei kalbame su taure, nei giedame, bet stačiai geriame tarytum ištroškę?“ Alkibiadas atsakė: „O Eriksimachai, puikiausias puikiausiojo ir blaviausiojo tėvo vaike, sveikas!“ „Sveikas ir tu, – atsakęs Eriksimachas. – Tai ką gi darome?“ „Ką tik liepsi, reikia juk tavęs klausyti: *gydyti vyras mokas vertas žmonių daugybės*. Tad liepki, ką nori!“

„Klausyk, – kalbėjo Eriksimachas, – prieš tau ateinant, buvome nutarę, kad kiekvienas paeiliui iš kairės į dešinę turės pasakyti kalbą apie Erotą, kiek įstengdamas gražiausią, ir jį išliaupsinti. Mes visi jau kalbėjome, o tu dar nekalbėjai, bet jau išgėrei, tad teisinga būtų tau pasakyti kalbą, o pasakius liepti Sokratui, pasakyti ką nori, jis – kaimynui iš dešinės, ir taip toliau.“ „Puiki mintis, Eriksimachai, tačiau kažin, ar galima girtam žmogui lygintis su blaviųjų kalbomis. Be to, o laimingasai, tu tiki kuo nors iš to, ką tik ką kalbėjo Sokratas? Ar supranti, jog viskas yra priešingai, nei jis pasakojo? Tai jis, jeigu aš ką nors liaupsinsiu jo akivaizdoje, dievą ar kokį kitą žmogų, nesusilaikys manęs neprimušęs.“ „Kalbėk atsargiau!“ – atsiliepęs Sokratas. „Dėl Poseidono! – tarė Alkibiadas, – Nepriečtarauk,

nieko negalėčiau liaupsinti tau girdint.“ „Jei nori, – pasakė Eriksimachas, – taip ir daryk, – liaupsink Sokratą.“ „Ką nori pasakyti?! Eriksimachai, manai, jog turėčiau jūsų aki-
 vaizdoje pulti šį žmogų ir jam keršyti?“ „Ei, ei, – pasakė Sokratas, – ką turi galvoje? Išjuoksi mane savo liaupsinimu? Ar ką žadi daryti?“ „Kalbėsiu tiesą. Ar leistum?“ „Tiesą sakyti ne tik leidžiu, bet ir įsakau.“ „Netruksiu, – atsakė Alkibiadas. – O tu daryk štai kaip: jei ką nors pasakysiu neteislingai, įsiterpk, jei nori, ir sakyk, kad čia aš meluoju.
 215 Mat tyčia visai nenorėčiau meluoti. O jei pasakodamas prisiminimus imsiu tai iš čia, tai iš ten, – nesistebėk: nelengva esant tokios būsenos sklandžiai ir nuosekliai apsa-
 kyti tavo keistumą.

Sokratą, vyrai, štai kaip imsiu liaupsinti – vaizdais. Jis tikriausiai manys, jog tai pajuoka. Bet tas vaizdas bus dėl tiesos, o ne dėl juoko. Noriu pareikšti, kad jis yra nepaprastai panašus į silėnus drožėjų dirbtuvėse. Amatininkai gamina juos su siringomis ar aulais rankose. Atidarius perpus, pasirodo, jog viduje jie turi dievų atvaizdus. Dar noriu pasakyti, jog jis panėši į satyrą Marsiją. Kad bent jau išvaizda esi į juos panašus, Sokratai, turbūt nė pats neginčysi. O apie kitus panašumus tuoj išgirsi. Esi įžūlus padaras. Ar ne taip? Jei nepripažinsi, pateiksiu liudytojų! Negroji aulu?
 c Dar gi nuostabiau už aną Marsiją. Tas savo lūpų galia žmones kerėdavo padedamas instrumentų, kaip ir kiekvienas, kas šiandien aulu tebegroja jo muziką. Juk tai, ką grojo Olimpas, – Marsijo [kūriniai], Marsijas buvęs jo mokytojas. Ano tad Marsijo [kūriniai] vieninteliai, ar juos grotų geras aulininkas, ar menka aulininkė, sukelia apsidimą ir

parodo dievų bei išventinimų reikalingus žmones, kadangi šie [kūriniai] yra dieviški. Tave nuo jo skiria tik tai, kad tą patį darai be instrumentų, plikais žodžiais. Viena yra aišku: kai klausomės kieno nors kito kalbų, nors būtų ir puikus kalbovas, gali sakyti, niekam tai nė motais. Bet klausantis tavęs ar kieno nors perpasakojamų tavų kalbų, kad ir kokio menko pasakotojo, – ar klausytusi moteris, vyras ar jaunikaitis, – visi mes būname sukrėsti ir apsėsti.

O dėl savęs, vyrai, tai jei nebijočiau pasirodyti visiškai girtas, prisiekęs papasakočiau jums, ką esu patyręs ir dabar tebepatiriu klausydamasis jo kalbų. Kai klausausi, širdis šokinėja kur kas labiau nei koribantiškai šelstančiųjų, ir liejasi ašaros, – taip veikia jo kalbos. Marau, ir daugybė kitų žmonių tą patį patiria. Klausydamasis Periklio ir kitų gerų kalbovų, manydavau, jog gerai šneka, tačiau nieko tokio nepatirdavau, – nei sutrikdavo mano siela, nei pykdavo dėl vergiškos mano būsenos. Bet dėl šito Marsijo tikrai ne sykį jaučiausi taip, jog atrodė, kad tokiam, koks esu, neverta nė gyventi. Dėl šito, Sokratai, nepasakysi, kad tai netiesa. Dar ir dabar suvokiu, jog jei tik sutikčiau atverti jam ausis, neištverčiau, ir patirčiau tą patį. Jis, mat, priverčia mane pripažinti, kad pats daug ko stokodamas, vis dar nesirūpinu pačiu savimi, bet esu atsidėjęs atėniečių reikalams. Prisiversdamas užsidengiu ausis ir lyg nuo seirenių sprunku toliau, idant iki pat senatvės nelikčiau ten pat šalia jo atsisėdęs. Prieš šį vienintelį žmogų esu patyręs tai, ko nė neįtartum manyje esant, – gėdos jausmą. Prieš šį vienintelį žmogį jaučiu gėdą. Suvokiu, kad negaliu jam paprieštarauti, jog nesą reikalo daryti tai, ką jis liepia, ta-

čiau, tik palikęs jį, pasiduodu liaudies teikiamai garbei. Tad, bėglys, ir sprunku nuo jo, o pamatęs jaučiu gėdą dėl savo pažadų. Ne sykį netgi jaučiau: būtų malonu pamatytis, kad jo nebėra tarp žmonių, bet jei taip nutiktų, – esu tikras, kad daug daugiau dėl to sieločiausi. Taip ir nežinau, ką man daryti su šiuo žmogumi!

Dėl šių tad aulo garsų ir aš, ir daugelis kitų esame tai patyrę, – tai šito satyro darbas. Pasiklausykite dar kai ko apie jo panašumą į tuos, su kuriais jį palyginau, ir kokią nuostabią jis turi galią. Būkite tikri, – niekas iš jūsų jo nepažįsta! Bet aš jums atskleisiu, kadangi jau pradėjau. Matote, jog Sokratą apėmusi meilė gražuoliams: vis jis prie gražuolių, vis kraustosi iš proto. Be to, jis nieko neišmano, nieko jis nežino, – tokia jo išorė. Ar tai ne silėniška? Dar kaip! Tokią išorę jis užsimeta tarytum išdrožtas silėnas, bet viduje, jį atidarius, – bičiuliai sugėrovai, ar įsivaizduojate, kiek jame santūrumo?! Žinokite, jam visai ne motais, ar esi gražus, nė neįsivaizduotum, kaip jam tai nerūpi! Taip pat, ar esi turtingas, ar turi kokį kitą daugumos žmonių garbinamą ir šlovinamą daiktą. Visuos šiuos turtus jis laiko niekais, ir mes jam – niekas, aš jums sakau. Visą gyvenimą apsimitinėja ir šaiposi iš žmonių. Bet kai jis rimtas, ir jei jį atidarytum... Nežinau, ar kas nors matė jo viduje esančius atvaizdus. O aš sykį mačiau, jie man pasirodė tokie dieviški, auksiniai, tobuliausio grožio, tokie nuostabūs, kad negalėčiau nepadaryti, kad ir ką lieptų Sokratas. Manydamas, kad jis rimtai domisi mano jaunystės grožiu, laikiau tai tikru radiniu, nepaprasta laime, – esą pamalonninsiu Sokratą ir galėsiu išgirsti viską, ką jis žino. Mar ka-

žin ką maniau apie savo grožį! Šitaip tad nusiteikęs, – ligi tol paprastai nepasilikdavau su juo vienas be palydos, – tąsyk išsiunčiau palydovą ir buvau su juo vienas. Reikia pasakyti jums visą tiesą. Būkite atidūs, o tu, Sokratai, paneik, jei meluosiu. Taigi, vyrai, buvome vienu du. Tikėjausi, kad jis tuoj ims mane kalbinti, kaip įsimylėjęlis vienumoje turėtų kalbinti mylimąjį. Džiūgavau. Bet visiškai nieko tokio neatsitiko: kalbėjosi su manimi kaip paprastai ir nuėjo sau drauge praleidęs visą dieną. Tada pasikviečiau jį kartu mankštintis. Mankštinausi su juo, tikėdamasis ką nors iš to pešti. Jis mankštinosi kartu, ne sykį su manimi grūmėsi, kai nieko šalia nebuvo. Ir ką turiu pasakyti? Nieko aš tuo nelaimėjau...

Kadangi nieko tokiais būdais nepesčiau, nutariau, kad turiu kietai pulti šį žmogų. Jei jau pradėjau, neturiu jo paleisti, turiu pagaliau sužinoti, kas tai per reikalas. Taigi pasikviečiau jį vakarienės, – tiesiog kaip mylimajam spąstus spendžiantis įsimylėjęlis! Jis net ir čia negreit sutiko, bet po kurio laiko leidosi įkalbamas. Pirmą sykį atėjęs, norėjo išeiti iškart po vakarienės. O aš tąsyk drovėdamasis leidau jam išeiti. Kitą sykį, kad jį pagaučiau, po vakarienės tęsiau pokalbį iki gilios nakties, o kai jau norėjo išeiti, vėlyvo meto dingstimi priverčiau jį pasilikti. Taigi jis miegojo ant gretimo gulto, ten pat, kur ir vakarieniavo, ir niekas kitas patalpoje nemiegojo, tik mudu... Iki šios vietos bet kam negėda būtų pasakoti, bet nuo čia neišgirstumėte mano pasakojimo, jei tik, pirma, kaip sakoma, vynas ir su vaikais, ir be vaikų nebūtų tiesa. Antra vertus, man atrodo, būtų neteisinga, jei ėmęs jį liaupsinti, nuslėpčiau puikųjį

Sokrato darbą. Be to, jaučiu tą patį, kaip ir gyvatės įkirstas žmogus. Sakoma juk, kad tai patyręs žmogus niekam nesutinka pasakoti, ką išgyveno, tik taip pat įkirstiems, – tik
 218 tokie supras ir atleis, kad iš skausmo ryžtamasi bet kokiam poelgiui ir žodžiui. Taigi aš buvau itin skaudžiai įkirstas, ir dar į pačią skaudžiausią vietą, – į širdį, sielą (ar kaip tai vadinasi), – buvau sukrėstas ir įkirstas filosofijos kalbų, kurios griebia pikčiau už gyvatę, jei pasitaiko ne tik jauna, bet ir pakankamai gabios prigimties siela, kurstydamos ją bet kokiems veiksams ir žodžiams. Matau Faidrus, Agatonus, Eriksimachus, Pausanijus, Aristodemus, Aristofanus (ką jau sakyti apie patį Sokratą), ir kiek dar kitų, – visi juk pažįstate bakchišką filosofų šėlą, visi ir klausykitės. Jūs man atleisite už tai, ką tada padariau ir ką dabar pasakoju. O tarnai ir visi kiti neįšventintieji neišmanėliai, užkelkite savo ausis kuo storiausiais vartais!

c Taigi, vyrai, kai žibintas užgeso ir vergai išėjo, nutariau, jog nebėra reikalo su juo gudrauti, o reikia atvirai pasakyti savo mintis. Paliečiau jį ir pasakiau: „Sokratai, miegi?“ „Ne, nemiegu.“ – atsakė jis. „Žinai, ką aš nutariau?“ „Ką būtent?“ – paklausė. „Man atrodo, – pasakiau, – kad tu vienintelis esi vertas tapti mano meilužiu ir, manding, nediršti man apie tai užsiminti. Aš štai kaip esu nusiteikęs: manau, jog visiškai kvaila būtų nesuteikti tau ir šios malonės, lygiai kaip ir jei tau reikėtų ko kito iš mano turtų
 d ar mano draugų. Juk man nieko nėra svarbiau už tai, kad tapčiau kiek įmanoma geresnis, o čia, manau, niekas man negali būti už tave tinkamesnis padėjėjas. Nesuteikęs tokiam vyrui malonės, protingų žmonių gėdinčiasi labiau,

nei, ją suteikęs, – minios bepročių.“ O jis man į tai, labai apsimerėliškai, visiškai kaip jam būdinga ir įprasta: „Kogero, Alkibiadai, išties esi nekvailas, jei kartais tiesa tui, ką apie mane kalbi ir jei manyje esti galia, gebanti padaryti
 c tave geresnį. Turbūt regi manyje neišivaizduojamą grožį, visiškai skirtingą nuo savo dailumo. O jei, regėdamas jį, ketini suartėti su manimi ir iškeisti grožį į grožį, sumanci daugiau už mane pelnyti: vietoje regimybės ketini įsigyti tikrąjį grožį, – tiesiog *varį į auksą* taikaisi iškeisti. Bet, laimingasai, gerai žiūrėk, – gali nepastebėti, jog nieko nesuvertas. Mat proto rega akylėja, kai akių stiprybė ima nykti, o tau dar toli iki to.“

Aš į tai atsakiau: „Apie save pasakiau, nieko nepasakęs kitaip, nei galvočiau. Pats spręsk, kas, tavo nuomone, tau ir man geriausia.“

„Čia tu gerai kalbi, – tarė. – Ateityje visada pirma svarysime, o paskui elgsimės taip, kaip dėl šio ir kitų dalykų mudviem pasirodys geriausia.“

Po tokio tad mudvicjų pokalbio aš, paleidęs savo strėles, maniau, kad būsiu jį sužeidęs. Tad atsikėliau ir nieko nebeleisdamas jam pasakyti užklojau savo ilgu apsiaustu (buvo žiema), atsiguliau po jo pusapsiausčiu, apkabinau šį išties daimonišką, šį nuostabų žmogų ir visą naktį taip gulėjau. Ir čia, Sokratai, nepasakysi, kad meluoju! Bet kaip jis pranoko mane ir šį mano poelgį, paniekino, išjuokė mano jaunystės grožį, tiesiog įžūliai išsityčiojo! O aš dar laikiau jį šio to vertu, ponai teisėjai, – taip, jūs esate Sokrato puikybės teisėjai. Būkite tikri, prisiekiu dievais ir deivėmis, miegojęs su Sokratu visą naktį, atsikėliau taip, d

lyg būčiau miegojęs su tėvu ar vyresniuoju broliu!

Kaip manote, kokios po to buvau nuotaikos? Laikiau save panickintu, bet žavėjausi jo prigimties santūrumu ir vyriškumu. Sutikau tokio proto, tokios išvermės vyrą, kokio niekad nė nesitikėjau sutikti! Tad negalėjau supyk-
e ti ir netekti bendravimo su juo, bet nemačiau ir kaip jį prisiviliojus. Mat puikiai žinojau, kad pinigai ką nors jame sužeistų dar mažiau, nei geležis Ajantą. Vieninteliu dalyku tikėjausi jį pagauti, bet jis paspruko... Tad ir nemačiau išeities, ir sukiojaisi aplink, pavergtas šio žmogaus, kaip niekas niekieno dar nebuvo pavergtas...

Visa tai man jau buvo nutikę, kai paskui kartu dalyva-
vome žygyje Poteidajon, kartu ir maitinomės. Pirmiausia, kantrumu jis lenkė ne tik mane, bet ir visus kitus: kai
220 atkirstiems nuo kariuomenės, kaip atsitinka žygiuose, tek-
davo likti be maisto, niekas nė lygintis negalėjo su jo iš-
vermingumu. Bet ir švenčiant jis kaip niekas mokėjo džiaug-
tis, ypač išgerti, – kad ir neturėdavo noro, tačiau priverstas
visus įveikdavo, o įstabiausia tai, kad joks žmogus niekad
nėra matęs Sokrato girto! Tuo, manau, netrukus vėl galėsi-
me įsitikinti. Ir išverdamos žiemą (mat žiemos ten baisios)
b jis rodė stebuklus. Sykį, spaudžiant speigui – pačiam baisiau-
siam! – kai kiti arba išvis nėjo lauk arba išeidavo prisivilkę
krūvą drabužių ir apsiavę bei apsvynioję kojas ožkenomis
ir veltiniais, jis tada pat išeidavo su tuo pačiu apsiaustu, kurį
ir anksčiau dėvėjo ir basas eidavo per ledą smagiai, nei kiti
c apsiavę! Kariai įtariai į jį žvelgdavo: ko gero, juos menkinas.

Štai kaip... Bet,

Kokį dar nuveikė darbą, kam ryžosi vyras stiprusis sykį

tame pačiame žygyje, versta išgirsti: kartą susimąstęs nuo
pat ryto stovėjo toje pačioje vietoje kažką galvodamas. Ka-
dangi reikalas nejudėjo jis niekur nėjo, bet liko stovėti svars-
tydamas. Diena jau įpusėjo. Žmonės jį pamatė ir nustebę
kalbėjosi, jog Sokratas nuo pat aušros stovįs kažką mąsty-
damas. Galiausiai, jau buvo vakaras, pavakarieniavę keli d
jonėnai išsinešė laukan savo gultus (mat tada jau buvo va-
sara). Miegodami vėsumoje, kartu jie stebėjo Sokratą, ar
jis ir per naktį stovės. Anas stovėjo kol išaušo ir patekėjo
saulė, rada pasimeldė saulei ir nuėjo.

Norite išgirsti, koks jis mūšyje? Neteisinga būtų nuty-
lėti jo nuopelnus. Tame mūšyje, po kurio karo vadai įteikė
man drąsos apdovanojimą, mane išgelbėjo ne kas kitas, kaip
šis žmogus. Jis nenorėjo palikti manęs sužeisto, bet išgel- e
bėjo ir mano ginklus, ir mane patį. Ir tąsyk, Sokratai, kal-
binau vadus apdovanojimą skirti tau: dėl šito negalėsi man
prikšti ir nepasakysi, kad meluoju. Bet kas iš to, – vadai,
atsižvelgdami į mano garbingą padėtį apdovanojimą no-
rėjo skirti man, ir pats tu dar uoliau už vadovybę siekei,
kad apdovanotas būčiau aš, o ne tu. Be to, vyrai, vertėjo
pamatyti Sokratą, kai kariuomenė bėgo traukdamosi nuo 221
Delijo. Atsidūriau šalia jo raitas, o jis buvo ginkluotas pės-
tininkas. Mūsų žmonės jau buvo išsibarstę, ir jis traukėsi
kartu su Lachetu. Atsidūręs šalia, kai tik juos pamačiau,
ėmiau raginti neprarasti drąsos, sakiau, kad jų nepaliksiu.
Čia aš dar geriau galėjau stebėti Sokratą, nei ties Poteidaja,
mat, būdamas raitas, pats mažiau bijojau. Pirmiausia, kiek b
jo šaltakraujiškumas lenkė Lacheto! Be to, man atrodė,
jog jis, tavo Aristofanai, žodžiais tariant, ir ten, kaip ir

šiam mieste, žengė, *puikuodamasis ir skersakiuodamas*, ramiai dairydamasis į savuosius ir priešus, – ir iš labai toli aiškiai buvo matyti, jog šio vyro užpuolikas gaus stiprų atkirtį. Todėl traukėsi saugiai, ir jis, ir jo palydovas, kadangi, galima sakyti, šitaip mūšyje besielgiančių žmonių priešai ne

c nepuola, bet vejasi galvotrūkčiais sprunkančiuosius.

Dar daug dėl ko galėtum girti Sokratą, dar daug yra įstabių dalykų. Tačiau dėl kitų savybių, ko gero, ir kitą taip pat galėtum girti, bet tai, kad jis nepanašus daugiau į nieką – nei iš praeities, nei iš dabarties žmonių, – štai kuo negali atsistebėti. Kad ir su tokiu Achilu gali palyginti Brasią

d ar dar ką nors, su Perikliu – Nestorą ir Antėnorą, rastum ir kitų žmonių. Visus su kuo nors galima palyginti. Bet šio žmogaus keistumas – paties jo ir jo kalbų! Ieškok neieškojęs, nerasi kad ir iš tolo panašaus nei tarp dabarties, nei tarp praeities žmonių. Nebent lygintum jį ne su koku nors žmogumi, bet, kaip aš, su silėnais ir satyrais, – patį jį ir jo kalbas. Mat šitai pradžioje esu praleidęs: jo kalbos taip pat

e be galo panėši į atsidarančius silėnus. Panorusiam pasiklausyti Sokrato kalbų, iš pradžių jos pasirodė labai juokingos: šitokius užsivelka žodžius ir posakius – tiesiog įžūlaus satyro kailį. Kalba apie nešulinius asilus, visokius kalvius, batsiuvius, odininkus ir rodosi, lyg nuolat tais pačiais žodžiais šneka apie tą patį. Tad bet kuris nepatyręs ir nenuovokus žmogus

222 pasijuoktų iš tokių kalbų. Bet pamatęs jas atidarytas bei viduje atsidūręs, pirmiausiai įsitikintų, kad jos vienintelės teturi prasmės, be to, yra be galo dieviškos, kupinos dorybės atvaizdų bei taikančios labai plačiai, tiksliau – į viską, kas turi rūpėti tikrai tobulam tapri besirengiančiam žmogui.

Tokios tad, vyrai, bus mano Sokrato liaupsės. Įmaišiau ir tai, ką smerkiu, papasakojęs, kaip jis mane įžeidė. Beje, ne tik su manimi jis šitaip pasielgė, bet ir su Glaukono b Charmidu, Dioklio Eutidemu ir su daugybe kitų, kuriuos apgaudinėja lyg būtų įsimylėjęs, o pats stoja veikia mylimojo, o ne įsimylėjęlio vieton! Šitai ir tau kalbu, Agatonai, – neleisk jam savęs apgauti! Apdairumo pasimokyk iš mūsų patirties, nebūk, kaip anas patarlės *kvaihs*, kuris *patyręs suvokia!*“

Po šios Alkibiado kalbos juoktasi iš jo atvirumo, kadangi atrodė, jog jis tebejaučias meilę Sokratui. Sokratas taręs: „Alkibiada, regis, esi blaivus. Kitaip nebūtum šitaip sumaniai sukęs ratu, mėgindamas nuslėpti tai, dėl ko visa tai prišnekėjai, nukėlęs tai lyg tarp kitko į patį galą. Tarsi ne tam viską pasakei, kad sukiršintum mane su Agatonu! d Manai, jog privalau mylėti vien tave ir nieko kito, o Agatonas turįs būti tavo, ir niekieno kito numylėtiniu. Bet nieko nenuslėpei, visa tavo satyrų ir silėnų drama aiški kaip dieną. Tad, mielas Agatonai, neleisk jam laimėti, pasistenk, kad niekas mudviejų nesukiršintų.“

„Išties, Sokratai, – atsiliepęs Agatonas, – tikriausiai būsi e teisus. Sprendžiu iš to, jog jis ir atsigulė tarp mūsų, idant mus atskirtų. Ne, nieko jis nelaimės, einu atsigulsiu greta tavęs.“

„Puiku, – atsakęs Sokratas, – eikš, gulkis šalia manęs!“

„O Dzeusai, – sušukęs Alkibiadas, – Ką vėl kenčiu dėl šito vyro! Jis mano, jog visur privalas mane nugalėti! Bet, o įstabusis, bent jau leisk Agatonui atsigulti viduryje tarp mudviejų!“

„Ne, tai neįmanoma, – atsakęs Sokratas, – Tu mane jau išliaupsinai, – dabar aš turiu liaupsinti kaimyną iš dešinės. Bet jeigu Agatonas atsiguls greta tavęs, – nejaugi vėl liaupsins mane, užuot išklausęs mano liaupsių sau?! Tad
223 nepavydėk, nesuvokiamas tu žmogau, ir leisk jaunuoliui pasiklausyti mano liaupsių, – nepaprastai mat geidžiu jį išliaupsinti.“

„Oi, oi! – sušukęs Agatonas. – Alkibiadai, niekaip negaliu čia pasilikti, būtinai kelsiuos, idant Sokratas mane išliaupsintų.“

„Štai, štai įprasti dalykai, – taręs Alkibiadas. – Sokrato draugijoje gražuoliai – jam vienam. Ir šįkart, – kaip lengvai ir kokią įtikimą surado paaiškinimą, kad anas atsigultų greta jo!“

- b Agatonas atsikėlė gultis šalia Sokrato, kai staiga prie durų priėjo minia lėbautojų. Kažkas kaip tik ėjo lauk, tad radę duris atdaras jie tiesiai nužygiavo pas svečius ir sugulė. Kilo sumaištis, jokios tvarkos nebeliko ir teko baisyti daug gerti. Aristodemas pasakojo, kad Eriksimachas, Faidras
c ir kai kurie kiti išėjo, o jį suėmė miegas. Miegojo labai ilgai, kadangi naktys buvo ilgos. Pabudo švintant, jau su gaidžiais. Nubudęs pamatė, jog vieni miega, kiti išėję, o Agatonas, Aristofanas ir Sokratas vieninteliai tebebudri ir geria siųsdami dešinėn didelę taurę. Sokratas su jais šnekė-
d josi. Viso pokalbio Aristodemas, jo paties žodžiais, neatminė (klausėsi ne nuo pradžios, be to, vis užsnūsdavo), bet svarbiausia buvę tai, jog Sokratas privertė juos sutikti, kad tas pats žmogus turi mokėti kurti komedijas ir tragedijas, taip pat, kad tragedijų kūrybos meną įvaldęs žmogus su-

kurs ir komediją. Priversti su tuo sutikti, jie nebelabai jį sekė ir snūduriavo. Pirmas užmigo Aristofanas, paskui, jau prašvitus – Agatonas.

Juos užmigdęs, Sokratas atsikėlė ir išėjo, o Aristodemas, kaip paprastai, nusekė iš paskos. Atėjęs į Likėją, Sokratas apsiprausė ir, įprastai praleidęs likusią dieną, vakarop nuėjo namo ilsėtis.